

UČEBNICE NAŠICH ŠKOL
VE SVĚTLE PRAVDY.

TH. DR. OTAKAR TAUBER,
PROFESOR NA STÁTNÍ REÁLCE.

1 9 2 5.

NÁKLADEM MATICE CYRILOMETODĚJSKÉ V OLOMOUCI.

Nro. 17.229.

I m p r i m a t ů r.

Josephus Vyvlečka,
Praeses a. e. Consistorii.

Olomucii, die 7. Novembris 1925.

Ú V O D.

Školy všech stupňů jsou přímo zaplaveny knihami obsahu zřejmě protikatolického. Zvláště čítanek a dějepisů se vyrojila spousta po převratě a tyto vnášejí do žactva všech stupňů škol zcela netajeně jed skepse, chaos názorů světových a vočkují duším mladým ateismus a zárodky bludů a odpadu. Ztrácíme skoro celou mladší generaci. Odcizují se i děti rodičů našich katolických. Zde zjednati nápravu není denunciací, nýbrž naším a rodičů našich dětí právem. Jedinec nestačí, aby celou literaturu školní prozkoumal. Přes to podám ukázky skoro ze všech knih. Nejhorší jsou čítanky Mužíkovy a Flosovy a dějepisy Peškovy a Novákovy a různé rukověti. Materiál protikatolický v nich je přímo děsný a veliký nad pomyslení.

U Č E B N I C E A P Ř Í R U Č K Y.

Ertl v „Rukověti literatury pro maturanty“ praví, že Koniáš zničil celou českou literaturu skoro, zatím ani ne polovici. Ertl plete si klíč Koniášův z roku 1729 se seznamem arcibiskupa Příchovského z r. 1770, dle něhož pouze třetina knih odsouzena. Ertl mluví nesprávně proti vědeckým výzkumům Tomka (Děj. 30), Vlčka (Děj. lit. 60) a Hanuše (Č. Č. M. 63).

Dr. Frant. Novák, „Dějiny nejnovější“ (pro uč. ústavy díl IV.) Tato kniha je zvláště plna urážek. O zásluhách církve nemá ničeho. Odporuje pohřbívání ohněm (107). Dí: „Rozchod s Vídní vybízeli k zúčtování s Římem“. Stále mluví o klerikalismu, o klerik. útoku na školu (37) a o straně klerikální (46, 165). Nesnášenlivost prý vedla k založení „Orla“ (182). Ano, ale nesnášenlivost Sokolů. Řím držel prý jen s těmi, kteří mají moc a peníze (66). Papež Řehoř VII., Bonifác VIII., Alexander III., Inocenc III. mocně se však mocným opřeli. Dále píše: „Na Havlíčkovi Řím(!) uplatnil své duchamorné reakcionářství (35). Smetana a Klácel velebeni jako osvícení kněží, že z církve vystoupili (9). Absolutismus církve byl vždy poduškou absolutismu světského (9). Zdá se, že čekatelé učitelství mají býti zvláště protikatolicky vychováni. — Též v *Šemberovi - Brdlíkovi III.*

jsou některé nesprávnosti. Jakub II. prý hodlal zničit protestantismus (35), ač neudělal ničeho, než že pouze připustil katolíky k úřadům. Vynáší se Darwinismus (90) a sociál. demokracie. (93). — Dějepis *Gebaurové-Jiráka* III. díl pro měšťan. školy praví, že Bernolák, katolík, chtěl maďarštit, ale evangelík Štúr znárodňovat (20). V díle II. (10) se praví, že zaveden sv. Jan Nepomucký, aby byl Hus zatemněn, ač dle pravdy utrakvisté a protestanti Husa nectili. Protestanté prý jen bitím a vězením nuceni k víře (87), což vyvrátil Svoboda v „Katol. reformaci“.

Pedagogiky: *Švadlenkova, Adámkova a Fahounova* pro učitel. ústavy — jinak dobré — hlásají psychoparalelismus a lokalisaci v mozku, čemuž odporují Exner, Bergson a Mareš. Fahoun nepřímo tvrdí, že první náboženství bylo ctění sil a předmětů a vzniklo ze strachu. Adámek na str. 5. praví: „Čím větší rýhy v mozku, tím větší je činnost“. Vůl má hlubší rýhy, ale není chytřejší.

Prohlédnouti ještě nutno: Vychovatelství od Vojty *Beneše, Šimka a Šustala*.

Je ještě spousta učebnic, jež musejí býti prozkoumány, na př. **čítanky** *Kabelíkovy* a *Gregorovy* pro střední školy, **dějiny** Dr. *Stloukala*, čítanky: *Dětský koutek, Máchalovy* a *Vlčkovy*, „Listy probuzení“ od *Mikla*, Návod do literatury od *Götze, Holuba* a *Knapa*, listy: *Matkám* — od *Manna*, *Rodičům* od

Mecheldové, Rukověť literatury od *Pimka*, Rukověť od *Pražáka* a *Mensšíka*.

Všímati si třeba též písní ve školách cvičených a básní.

Velmi zhoubný je **přírodopis** *dra Davida*. Člověka staví do jedné skupiny se zvířaty (196), nezná mezi nimi a člověkem rozdíl (201), hlásá Haecklovu překonanou biogenesi a Darwinismus podává jako pravdu (17). Člověk prý nemá duše (301), rozum je prý jen činností mozku a od jeho váhy a rýh a závitů prý závisí inteligence (680-82), což vše je čirý mechanismus materialistický vyvrácený dr. Dennertem, Marešem, Velenovským, Láskou, Reinkem a Broccou. Osel má rýhy hluboké, pes mělké, a tohoto pokládáme za chytřejšího. Mozek idiota vážil 2850 g, mozek Gambetty 1100 g. Zvíře nepokračuje, nepoznává účelu. Proti biogenesi, (že totiž zárodek prochází všemi stupni živočichů od nižších výš), vyvrátil Baer řka: „Co dělá na př. rybu rybou, dýchání žábami, není v žádném embrionálním stavu ssavčím nebo ptačím“. (Rádl, Děj. teor. výv. 73.) Embrya se liší podstatně od sebe ve svém vnitřním složení. (Dennert, Pravda a Haeckl 32.)

Ve školách zvláště středních se šíří a čtou brožury *Volné myšlenky* na př. Řím a papežové, letáky „*Havlíčka*“, na příklad „Dnešní názor o původu lidstva“ od *Schacherla*. Podávám obsah této brožury a její vyvrácení.

Schacherl cituje celé dva autory Matiegku a Hrdličku. Reinke je mu „stařeckým“, ač švédský učenec moderní, dr. Nilson, o něm s úctou mluví. Schacherl hlásá naprostý materialismus, věčnou pralátku, vývoj od věčnosti, samoplození, biogenesi a darvinismus i původ člověka z opice — věci, které Virchov, Branka, Mareš, Rádl, Dennert, Čelakovský, Němec, Hertvig, Mendel, Láska, Laplace, Kant, Thomson, Liebig, Kollmann, Reinke, Birkner, Wassmann, Babák, Aeby, Bernstein a j. dávno zavrhli:

Kant nazval věčnou pralátku „nemyselem“. Ed. Hartman vyznal: „I když připustíme postupný vývoj, nemůžeme si ho myslet bez ustavičné činnosti rozumu, jenž jej vymyslíl, bez vůle, jež jej chtěla a bez moci, jež jej uskutečnila“. (Duilhé, Apologie 231.) Samoplození zavrhli Virchov r. 1878 na kongresu v Moskvě, Bernstein, Pasteur a j. Reinke píše: „Stvoření jedině vyhovuje požadavkům příčinnosti a vědy“. (Dr. Němec, O původu života 10—11.) Thomson r. 1904 napsal v „Nineteenth Century“ (19. stol.): „Že jsme a že žijeme, nepůsobí hmota, nýbrž tvůrčí síla, k jejímuž uznání jsme nuceni vědou. Jako botanická kniha nepovstala silami chemickými, tak ani traviny ani květiny“. (Cathrein, Die kathol. Weltansch. 14.) „Samoplození je „protismysl“ (contradikce),

neboť co se plodí samo, muselo by napřed býti, aby se mohlo zploditi“.

Schacherl píše na str. 13., že dle nás člověk byl „uhněten“ z hlíny; ráj, hřích dědičný, vykoupení jsou prý pohádky.

Jest-li dr. Schacherl myslí, že opravdu Bůh jak dělník člověka „hnětl“, myslí hloupeji než dítě. My toho nemyslíme, ani neučíme. Ať si napřed prostuduje Schacherl našeho Musila, Miklíka, Hejčla, Selbsta, Hummelaura atd., a pak ať mluví o našem názoru.

Schacherl píše trestně a rouhavě: „Nemyslitelno, by bůh se staral o tohoto ssavce (o člověka) a je to rouhání proti bohu, že by se stal jedním z nás“.

Rouhání se dopouští Schacherl, a ne my. Jaká úcta k Bohu, když ani neuzná Jej napsati velikým „B“ a své jméno píše velikým „Sch“! Je ve všem velikým, ale před sebou.

Cituje z Matiegky („Původ lidstva“): „Člověk se rovná úplně živočichům“.

Zapomíná však patrně, že podobnost není rovnost. Snad tedy se podobá, ale nerovná se. Aeroplán je podoben ptáku, ale tento z něho nevznikl. Dennert čítá 11 podstatných rozdílů mezi člověkem a opicí. Rádl píše, že o zvířecích předcích člověka nevíme ničeho. (Děj. teorie evol. 314.) Velenovský tvrdí, že ze ssavců nikdy nevznikne člověk. (Přírodní fil. 183.) Právě divocí staří národové se liší podstatně od opice na př. Černoši lebkou, červeným

rtem a nohami delšími atd. Skelet v Neandertalu, jehož se Schacherl dovolává, má tutéž podobu jako dnešní potomci prao-byvatelů v Australii; to vyznal i Klaatsch. Skelet na Jávě uznalo 8 učenců za opici. Virchov nazval darwinismus, jež Schacherl tolik velebí, morem. Wilser již r. 1897 pravil: „Kdo není ještě dnes s darwinismem hotov, není žádným přírodopiscem“. Miliony a statisíce let stáří lidstva nemá podkladu, dí Laparent (Traité de Geologie 330). Bumüller čítá stáří lidstva 11.000 let (Pravěk 1914), Brasz 16.000 let. (Pradějiny 33.)

Schacherl dovolává se pro původ člověka ze zvířete krve a žaberních jam.

Dr. Martin (Die biol. Reaction) zjistil různost krevních tělísek u opice a člověka. Sám Rádl dí: Nejstarší člověk. byl od zvířat stejně vzdálen jako dnes. (l. c. 315.) Niederle v Slov. naučném vyznal, že mezi člověkem a zvířetem je hluboká propast a není důkazů pro společný původ. Proti Hrdličkovi napsal Urban v Pozoru 14. února 1921: „Člověk pochází z pratypu lidského“. Matiegka a Hrdlička podávají skoro samé domněnky. Sám Hrdlička při objevení koster v Kalifornii r. 1914 se vyjádřil: „Domněnka o třetihorním člověku miliony let starém je úplně nevědecká“. Africký objev kostry člověka v Oldaway nalezený v sousedství obrovských vyhynulých druhů zvířete, svědčí proti zvíře-

címu původu člověka, jak dokázal Dr. Reck. Proč dnes se nevyvine ze zvířete člověk? Zákony přírodní působí přece stejně. Hrdlička nyní, jak Schacherl cituje, praví: „Člověk se vyvinul ze zvláštních druhů předčlověčích. Těch druhů musilo(!) býti více. Zbytky jejich nemáme!“ (O původu lidstva 10.) Tedy skutečně neví vlastně Hrdlička nic, nemá dokladů, ale musí to tak býti. Všeci to musíte věřiti. To je věda! Takové slepé víry bez dokladů Církev naše nežádá.

Zajímavo je čísti, co oba učenci velebení Schacherlem, tvrdí o duši. Matiegka praví: „Duše je projev mozku“. (40.) Hrdlička: „Duše je cosi, co existovalo snad před počtím“. (28.)

Jaký tu rozpor! Jednomu je duše cosi materiálního, druhému cosi duchovního — a Schacherl to přijme do své brožury klidně oboje. Věru volné myšlení. Duše lidská je prý jen stupňovitě, ne kvalitativně rozdílna od duše zvířecí. Proč však zvíře nepokračuje, proč nemá náboženství, proč neví o prvních příčinách! Je-li duše projevem hmoty, jak, praví Lange, z milionů molekul může povstat jednota sebevědomí? Schacherl přišel pozdě! Jak krásně píše lepší vzdělanec než Schacherl, dr. Heveroch: „Víra přinesla krásnou odpověď na otázku, co je duše. Existuje v nás princip — duše“. (Nové Atheneum, I., 2.)

Letáků Volné Myšlenky a Nového Lidu si nutno všimati. Šíří se ve školách a v dělnictvu, zvláště na středních školách a měšťanských školách. Nejsme proti správně chápané teorii evoluční, ale k evoluci musil dáti někdo první popud, určiti cesty a cíl a stvořiti vývojovou snahu. Vedle evoluce je však i stálost, degenerace, jsou i skoky a náhlé objevení se živočichů. Většina živočichů jest dokonale přizpůsobena. Jsou i vývojové řady současné, jak tvrdí Belt, Němec, Branka a jiní.

Bůh stvořil pralátku, vložil do ní síly, zákony, zárodky, životní princip a dle Jeho plánů se to muselo vyvíjeti. V kterém postupu, v jak dlouhé době, ať si zkoumá věda! Zde má volné pole. Jen ať nechá Pána Boha na pokoji! Bůh je a Bůh vše stvořil. Duše musí býti a je jen od Ducha. Duše je obrazem Božím a má tedy cenu nekonečnou. Proto Bůh seslal Syna svého, aby se vtělil a ji spasil. Walcheren dí: „Jak vznešená to myšlenka, že nejsem pouhým atomem, nýbrž dítkem Božím!“

Kniha „Z minulosti a přítomnosti“ od *Jos. Kepřta* pro menšinové školy je plna zloby a protikat. nenávisti.

Třeba prozkoumati celou dětskou literaturu za společné pomoci katechetů, katol. učitelů, katol. ústavů a klášterů.

Z *Jursovy* čítanky I. díl odstraněny: Raisův Betlém, Douchův článek: Buď útrpný, Erbenova Sněhurka bezvěrecky přepracována.

V dějepise *Gebauerové* pro školy měšť. díl II. je, že Jan Nep. vymyšlen, aby byl Hus vyhlazen (20). Evangelíci jsou velebeni. Na str. 20. se dí: „Husova smrt zasadila smrtelnou ránu neomez. moci papežské, jež natropila tolik zla“. Tak se píše pro katolické žáky!

Přímo jedovatá je čítanka **Mužíkova** „Kyěten“.

Čítanka Mužíkova sestavena jest tak, jakoby v celé republice do školy nechodilo ani jedno dítě římsko-katolického náboženství a jakoby všechny děti do školy chodící byly buď bez vyznání, nebo husity. — Ani jeden článek v nich není obsahu pozitivně náboženského.

Dle těchto čítanek byl na světě pouze jeden člověk, který byl zbožný a to byl Mistr Jan Hus, pouze jediný on má tam na obrázku gloriolu náboženského světce . . .

V **I. dílu „Května“** určeného pro děti 2. školního roku, existují z českých dějin pouze tři Janové (Hus, Žižka, Komenský), pak Masaryk a legionáři. Více nikdo.

Hus v podání čítanky jest pouhým historicky nepravdivým a nemožným plagiátem sv. Františka Serafinského: „miloval i ptáky, co (!) po stromech poletují a prozpěvují, miloval rybičky ve vodě. Ptáčkům *házel zrní* a drobty. Ptáci mu sedali i na ramena, poskakovali

mu po nohou a po celém těle. Hus říkával dětem: To jsou *také naši bližní (!)*, milujte je a neubližujte jim!“ Rybičkám házel o pouti perník, veverce hodil kůrku. *K Husovi přilétala jako nejvzácnější host — bílá vrána, která krákorala, jako krákorají vrány černé...*“ Hus byl dle výkladu čítanky jednou *bílou vránou* mezi všemi vranami *černými* — *ostatními* kněžími. Článek ten nám vysvětluje, proč ve mnohých *osadách školní děti po „klerikálech“ krákají!* —

Doba husitská líčena básnicky dle Ovida jako „*zlatý věk*“ : „V zemi opanoval řád Husův: Špatný život byl trestán, páni ani kněží *nehodní nebyli trpěni. Člověk chudý platil jako bohatý před soudem i před lidmi. Všichni byli si rovni jako bratři a všichni chtěli žítí spravedlivě a čestně, jak tomu chtěl Mistr Jan Hus a jak to kázal slavný hrdina Jan Žižka. Tomu však ani císař, ani papež nechtěli rozumět. Oni chtěli, aby nebylo pravé svobody a bratrství, ale páni a poddaní jako za stara. Přivedli veliká vojska do Čech. Přivedli proto veliká vojska do Čech, a že měli veliké kříže na svém šatě, říkalo se jim křížáci. Šli vyhubit český národ...*“

Sedmileté děti, pro něž čítanka jest určena, sice ještě nevědí ani, kdo to papež jest, ale hned na ponejprv se jim musí do hlaviček vtloukat, že *papež jest náramně zlý člověk, je nepřitelem pravé svobody a bratrství, a k ničemu jinému není na světě, leda jen*

k tomu, by hubil český národ... Dr. Gruber, Vlček a dr. Čelakovský mluví jinak o „bratrství“.

Ve článku „Legionáři“ se *dětem k věření předkládá* anachronismus, vysvětlitelný jen *byzantinismem* a pak snahou udělati z českého učitele jakousi kopii říšsko-německého šulmajstra z r. 1866, který „vyhrál vojnu“. Legionář, Jan Machota, pocházel odkudsi ze šumavských hor a byl vyučeným truhlářem. Když byl malý, chodil doma do obecné školy. Jeho pan učitel již tenkrát (před rokem 1906!) „povídal dětem o Husovi, jak pro pravdu umřel, o Žižkovi, jak pro pravdu bojoval, o Masarykovi, jak pro pravdu žil a trpěl.“ Při toliké řeči „o pravdě“ nezdá se mi býti přece jen pravdou, ani pravděpodobností, že by *který učitel* v zapadlé vesnici šumavské byl na obecné škole již před *rokem 1906 dětem* vykládal takové věci.

* * *

II. díl „Května“ určen jest pro děti 3. školního roku.

Dějepisů věnováno jest 25 stránek, z toho připadá na dobu předkřesťanskou 8 stránek, zbytek věnován jest době husitské, legionářům a Masarykovi. — *O sv. Václavu, o sv. Cyrillu a Methodu, o sv. Vojtěchu ani slova. Z celé doby křesťanské kultury* dočtou se žáci o *Karlu IV. jen půldruhého řádku (!)* a to ještě ve

vedlejší větě, že Karel IV. si umínil *stavěti nový most*, kamenný. Dlouho stavěli nový most. Karel sám se ho nedočkal“. To je vše, čeho se děti o katolické době českých dějin dovědí ze tří čítanek!

H u s o v i věnován poslední článek čítanky: „*Hranice vzplála*“. Úvod článku dělá *propagandu* pro *každoroční pálení hranice*, od nichž se děti za zpěvu národních písní za úplné tmy domů vracejí. (*Jest to pedagogické, naváděti v čítankách děti k nočním toulkám, za úplné tmy?*)

Pak se vykládá tato neuvěřitelná historie o odsouzení Husově: „Na večer dne 5. července vstoupili do Husova vězení 4 biskupové v průvodu 2 českých pánů. Naposled žádali, aby odvolal... Mistr utrápený vězením dal se *do pláče*... *Vzpomněl na všechny věrné posluchače* své v daleké Praze i po českém venkově. Jak mu naslouchali, když kázal. Že papež prodává odpustky, aby měl peníze na vedení nespravedlivé vojny. A to byla pravda! Že kněží jsou pyšní, že žijí v radovánkách a přece vymáhají od chudých platy. *Denně hodují za stoly plnými drahých jídel*, zatím co lid trpí hladem. A to bylo pravda! Že vyhlazují každého, kdo jinak věří, než oni přikazují. I to bylo pravda. — Nemohl lidu té pravdy bráti a rozhodl se, že raději smrt podstoupí. Pláč dusil jeho slova, když t a k t o (!) biskupům odpovídal“.

A když byl na hranici, řekl: „Po celý život *vedl jsem lid k pravdě*. Za to chci rád zemřít“.

„Hus ctěn jako světec a den jeho mučednické smrti býval svátkem národním. Dokud *jméno jeho se ozývalo v ústech lidu, byl národ náš slavný a mocný*“.

Ve sbírce zákonů a nař. je zákon, že školní učení *nemá odporovati vědeckému badání*. A hle! Co jest zde o posledním výslechu Husově ve vězení napsáno, jest od začátku až *do konce tendenčně vylháno*. Biskupové se Husa *ptali na docela jiné věci a Hus též zcela jinak odpovídal, než v článku uvedeno*. To, co se v článku za Husovu „pravdu“ vydává, Husovou pravdou není, proto Hus jistě v Kostnici souzen nebyl a k takové „pravdě“ Hus lid nevedl a za ni by neumíral.

Ale ovšem, když Řím musí býti souzen, *aby mohl býti odsouzen i od 7letých dětí*, pak se musí *i historická pravda přizpůsobit tomu paskvilu na soud*. Jak jest to nechutné v theologickém sporu mezi Husem a koncilem 7letým dětem dávat rozhodovati, kdo má theologickou pravdu, zda Hus nebo koncil! K tomu by bylo potřebí znáti 1) přesně theologickou nauku Husovu, 2) nauku církve, 3) celé Písmo i celou Tradici, a uvědomiti si rozdíly obojí nauky, objektivně vážiti důvody pro i contra, a pak teprve by se mohlo mluvíti o tom, kdo a v čem má

pravdu. *Ale lidé, kteří ani nauky Husovy ani nauky církevní neznají, Písmu ani Tradici nevěří, ti nemají práva souditi, zda Hus má pravdu či nepravdu a do těchto theologických otázek zatahovati i 7leté děti.*

O husitských válkách se praví: „Tenkrát zdvihl papež *křížáckou* vojnu proti národu našemu. Běželo o zhoubu naší vlasti a *vyhlazení českého jazyka*. Žižka táhl vojensky na nepřítele svého národa i na mučitele Husovy“.

Když to děti čtou, myslí si doopravdy, že papež nemá nic jiného na práci, než usilovati o zhoubu české vlasti a vyhlazení českého jazyka a vyvraždění českého národa. Takové bajky se ovšem mohou vykládati jen 7letým dětem a pak volnomyšlenkářům. Ti tisícové českých kněží, českých mnichů, českých jeptišek a pokojných českých občanů, kteří za *Žižky byli povražděni, nebyli snad všichni nepřáteli českého národa a mučiteli Husovými?*

D o b a „T e m n a“, rozumí se samo sebou, je temně líčena: „Od starých jsem slýchal o krutém pronásledování, o mučení, žalářích, pálení knih. Byly to smutné časy. Tehdy *římská církev* měla velkou moc. Ty víš, jak Komenský s jinými bratry musili do vyhnanství, že nechtěli opustit víru svých otců“ (str. 65. a 66.). „Kdo se nezřekl své staré české víry a nestal se římským katolíkem, musel do vyhnanství“ (str.

155.) To jsou jediná místa, v nichž je zmínka o římské církvi a římských katolících. — Zda by si na př. *židé to dali líbiti*, aby se v čítankách i pro jejich děti určených, takovým způsobem o židovské víře mluvilo?

Ve článku o P r a z e je také řeč o kostelích a sice o chrámu svatého Víta; dojem tohoto výletu vylíčen těmito slovy: „*v kostele bylo už tma, chladno a smutno, byli jsme rádi, když jsme zas vyšli.*“ — *Jak sugestivně, rafinovaně se působí na děti, aby do kostela raději nechodily, je tam tma, chladno a smutno; nejlépe z kostela hned utéci ven.* Ostatně tendenci měl a má posud Habermannův výnos o zdobrovolnění návštěvy kostela, v němž se farizejsky starostlivě dětem připomíná, že v kostele je chladno, aby tam raději nechodily, aby se nenachladily . . .

Článek „*N a s a n í c h*“ uveřejněn jest v čítance patrně jako ukázka té nové občanské nauky a výchovy: dětem se tam vřele doporučuje, *aby brali cizím lidem bez povolení jejich věci*, aby se na těžkých saních divoce vozily po veřejných cestách, a pranic se neohlížely ani na zákony o bezpečnosti života, ani na policejní předpisy o pořádku na obci, aby se *napomínání starších lidí a zejména svých představených drze do očí vysmívaly*, aby pracujícím lidem a váženým občanům zejména *farářům nohy podrážely* a vůbec s nimi jen po pepicku jednaly a mluvily . . .

III. díl „Května“ nemá vůbec článků dějepisných. Jest tam jen několik pověstí z doby husitské a z doby „Temna“. (Žižkovo pole, Růžový palouček, O šaškovi krále Jiřího). Růžový palouček je zbytek klášterní zahrady, a ne růže, jež prý vykvetly ze slz Bratří. Nechybí ovšem opět celostránkový obraz Mistra Jana s gloriolou náboženského světce, nechybí ani propaganda pro spolek „Sokol“, jakoby v národě jiných spolků ani nebylo. — Ale celkem III. díl je značně mírnější, než oba díly předcházející.

Celkový soud o „Květnu“ zní: Nebýti beztaktných výpadů proti římsko-katolické církvi, hodil by se snad svým husitstvím pro konfesionální školy evangelické, ale pro školy simultánní, v nichž jsou vyučovány i děti katolické, se naprosto nehodí. *Ministerstvo školství* a národní osvěty dopustilo se jeho schválením pro školy simultánní *hrubého přehmatu*, jenž bezpodmínečně musí býti napraven. Platí-li ještě *ústavní listina o rovnosti všech konfesí*, a platí-li ještě *zákon na ochranu republiky*, nelze připustiti, aby se *via facti* zavádělo v *čítankách husitství jako státní náboženství*, a aby se ono náboženství, jemuž náleží 80 % obyvatelstva, systematicky uráželo.

Ještě zhoubnější je **Trojdílná čítanka Flosova**. Zdůrazňuji, že nemám na mysli různé krásné články poučné, zábavné a vzdě-

lávací, jichž je tam dost, ale dívám se na tendenci, jež je jasná. Vše možné je v čítankách, obrázky Husa, Žižky a Machara atd., ale že bychom tam viděli obrázky sv. Cyrila a Methoda, bez nichž bychom ani nebyli, že bychom tam slyšeli o církvi katol., jejím významu pro lidstvo a náš národ — toho tam nenalezáme. Míst však, kterými mají býti děti proti církvi zaujaty, je dosti — a před oči jejich staví se jen Hus, jeho druh Žižka — zkrátka husitství a bez rozumného důvodu je pro-težující sokolství. Proto tak často ozývají se z našich škol sokolské písně — a na mnohých školách i „Hranice vzplála“.

Všimněme si jednotlivých čítanek jako důkazu našeho tvrzení.

Čítanky jsou vlastně čítanky staré — rakouské — jen s jistými změnami a určitou tendencí.

Ve 2. čítance vynechána báseň: „Od Boha čiňme počátek“, jež ve staré byla na 1. stránce.

V průpovědích o rodičích bylo ve staré: Největší po Bohu dobrodinci naši jsou rodiče. V nové: Největší dobrodinci naši jsou rodiče. Vynecháno dále: Krásná písnička „Zvonek“, modlitba večerní, dále článek: Otec všeho tvorstva, Bůh všudy přítomný, P. Bůh dobrý jest od K. Vinařického.

Ale již v této čítance pozorujeme jakýsi náskok k husitství. Článek: „Žižkův dub“

tomu nasvědčuje. Líčí se tam rodiště Žižkovo, Trocnov a píše se: Tam trávil mladý svůj věk největší hrdina a vojevůdce našeho národa, Jan Žižka. Za dvorem jest dub, pod ním se narodil Žižka, jenž byl duchem tak silný jako dub. Ten dub choval lid v úctě, sílu Žižky hledal v místě, kde se narodil, i v dubu samém. Uřezávali větve, vysekávali štěpiny z kmene, aby měli topůrka ke kladivům a sekerám. Věřili, že budou mítí pádnější rány. Podobně i článek: Svátek husitských třešní. Zde se líčí známá událost Prokopa Holého, nástupce Žižky, před Naumburkem.

V čl.: Jak prohlášena českosl. republika v Praze, se píše: Zástupové zpívaly národ. hymny a sokol. písně. Při uvítání Masaryka byli na nádraží Sokoli, legionáři a vojsko. (Jiný nikdo?!)

I v 3. čítance jsou krásné básně a články od Boženy Němcové, Sládka, Heyduka, Erbena, Čecha, Al. Mrštíka, kde v „Černé hodině“ líčí se večere chudé rodiny.

Vynecháno ze staré čítanky: Bůh, škola, člověk (ve staré na 1. str.) od Xav. Dvořáka.

Dále místo přísloví o P. Bohu ve staré je tam přísloví o domově a vlasti.

Ale zase to husitství a již obšírněji než v čít. 2. V článku Mistr Jan Hus líčí se tento jako nejslavnější syn národa našeho. (Snad dle písně Hranice, na níž umíral nejsl.

Čech). Umřel jako mučedník, nejsa si vědom žádné viny. Od mnohých byl prohlašován za kacíře. Byl na rozkaz papežův jat a umučen. (Uvádím některé věty). Proč nepíše se pravda celá? pravda, kterou teď nikdo nepopírá, že Hus skutečně kacířem byl? Doznali to dr. Loskot a dr. Krofta. Zdaž není zřejmý úmysl při slovech, že byl na rozkaz papežův jat a uvězněn? Proč nepíše se příčina? Zdaž nemají slova ta vzbuditi v dětech odpor a nenávisť proti papeži, představiteli církve katolické — a tím proti církvi samé? — Že i učitelé pokrokoví k článku přidají své výklady a rozumy z různých příruček — kdo by jim vytknouti se opovážil, když článek sám jim to dává?!

I další článek: Kterak válčil Žižka — potvrzuje hořejší tvrzení. „Jako mstitel Husův nejeden kostel, nejeden klášter i hrad vyžehl a vyvrátil bez milosrdenství“. Tímto způsobem zmiňuje se spisovatel o těch dobách, kdy vlast naše obracela se v ssutiny, jako by se to rozumělo samo sebou a Žižka činil něco záslužného jako mstitel Husův. Inu, nedivíme se: Vždyť ty kostely a kláštery byly budovami církve katol. a proto nic se nestalo. Hus a Žižka musí zůstat v nejlepším světle — a církev toho zasloužila. Není i zde zřetelná tendence?

Ve článku Masaryk vítěz stojí: Masaryk v cizině přednášel v učených společnostech

a na universitách; všude vykládal o útrapách českého národa, o slavné minulosti Čechův, kteří dali světu Husa, Komenského atd.

A kdo by pochyboval o tendenci k husitství v 2. a 3. čítance, nechť otevře **čítanku pro 6., 7. a 8. školní rok** a najde tam věci, jež náhled náš a úsudek daleko překonávají. Zde viděti jasně snahu po odvratu od církve k husitství, ano k úplné nevěře. Pro obšírnost věci pomínu pěkné články, básně a pohádky různých spisovatelů jako v předešlých čítankách a pokusím se poukázati na místa v čít. nejkřiklavější. (Bez poznámek).

Hned na 1. str. v básni: Česk. mládež presidentovi Masarykovi stojí:

Po staleté své porobě,
 náš národ volný teď,
 a ty, v němž ožil Husův duch,
 je k pravdě světla ved'. (Str. 28.).

V článku 2. „Jsem republikán“. „Mám krásné vzory různých věků: Husa, Komenského, Palackého, Masaryka a mnoho jiných“.

V básni „Náš návrat“.

Kvěť, síliž láskou naší,
 zni v ní jen práce ruch,
 a vždy ať nad ní vznáší se
 velký Husův duch“. (Str. 28.).

V čl. „Silou ducha“. Když stál Hus před koncilem kostnickým, mohl odvolat, jak od něho žádali církevníci. (Zde jedině činí se — a to ze všech čítanek — zmínka o církvi katol. — a to pod jménem církevníci.) Byl by tím zachránil sice své tělo, ale byl by tím činem v zárodku usmrtil ono veliké myšlenkovité a citové hnutí, které obrátilo a z úpadku mravního vyvedlo nejen Čechy, ale celou(?) Evropu. Tělo Husovo sžehly plameny, myšlenky jeho však zvítězily. Pak píše se o presidentu Masarykovi: „Osvícen duchem prozřetelnosti odchází za hranice nejlepší syn českého národa, prof. Masaryk. V jeho velké duši sloučena jest husitská udatnost, odvaha s moudrostí a rozšafností Komenského. V krvi mu procitá husit. heslo: V zápas pro pravdu. Na širých pláních ruských formují se v legiony novodobí Husité — boží bojovníci. Na jejich praporecích vidíte opět rudé kalichy a v jejich jednáních poznáváte znovu probuzené husitské ctnosti: upřímné bratrství — nadšení pro svobodu, spravedlnost, dobro a pravdu — nenávisť proti lži — otroctví a tyranii“. (Str. 91.). Dle pravdy byl první prapor český v Kijevě svatováclavský.

V článku „Smrt Nepřemoženého“ líčí se vítězné boje Žižkovy, aniž by zmínka učiněna byla o ničení české země, vesnic a měst — a různých památek. „Uplynula 2 století, píše se dále, ve kterých národ náš s výšin

slávy husit. klesal. Jeho mravní síly ochably, ryzí česká povaha porušila se působením šlechty, Říma a německví — opravdovost vymizela. A tak dozrával národ náš ku pádu. A pád jeho byl strašný! Po bitvě na Bílé Hoře zničili zlovní odpůrci české pravdy hrob Žižkův v Čáslavě i mohylu jeho u Přibyslavě. Lid český měl zapomenouti na slavnou dobu husitskou, neměl vzpomínati ani památky Husovy a Žižkovy. Kdo však psal svůj životopis velikými činy, stává se nezapomenutelným, nevymizí z paměti svého národa. Na úmrtním místě vyrostl keř bezový a šeptal lidu bílými hvězdičkami svých květů i černými perličkami svých plodů rok co rok znova slávu Nepřemoženého. Panská zloba povolala robotníka, aby keř vysekal. Robotník ťal se hned při první ráně do nohy a keř rostl dále. Prikázali pasákům, ať keř vylámou a vypálí. A keř rostl znova. Poručili, aby pole Žižkovo bylo zoráno.

Sedlák při robotě orati ji šel,
ale v okamžení, zem se v skálu mění,
zlomen pluh v ní tkvěl.

Pověsti přibývalo, a keř, pole hlásaly dále činy Nepřemoženého. R. 1874 byl tu postaven pomník. Nad římsou vypíná se kužel s velkým žulovým kalichem na vrcholu. Je to výraz naděje, že pravda česká znova

zvítězí a povznese národ opět na vrchol slávy. (Str. 103.)

Co říci máme o Macharové básni *Tři prsteny*? Toť zřejmé popření Zjevení Božího, pravosti církve a víry katol. — Chalif Saladin potřebuje peněz, dovídá se, že v Damašku žid jeden má víc, než potřebuje. Přemýšlí, jak by se jich zmocnil. Zavolá si jej a dá mu otázku, která z věr je nejlepší. Saladin chtěl takto lapit žida: Řekne-li, že židovská víra — odpoví mu, urazil jsi moji a dá mu pokutu si zaplatiti. Řekne-li křesťanská či moje, zeptám se ho, proč že nepřestoupil k víře Mohameda nebo Krista a dám mu pokutu si zaplatiti. V každém případě jej tedy ztrestám tučnou pokutou. Chytrý žid chtěje vyváznouti z léčky vypravuje příběh: Otec jeden měl tři syny a miloval je stejnou láskou, měl pak vzácný drahocenný prsten, jenž byl touhou všech tří synů, každý jej chtěl míti. Otec nemoha se rozhodnouti, komu prsten dáti, zavolal si klenotníka, aby mu udělal dva prsteny na vlas stejné, jaký má na prstě. Stalo se. Pak pozval otec syna nejstaršího, dal mu prsten jeden žádaje ho, aby o tom druhým bratrům ani slova neřekl a tím jim žalost nezpůsobil. Podobně učinil i s dvěma bratry ostatními a tak všechny tři prsteny rozdal. Otec zemřel. Syni se rozešli, každý měl svůj prsten, každý mínil, že jeho prsten jediný a pravý — a tak je to

i s vírou, mocný pane. Ty svůj prsten neseš spokojeně, já zase svůj, křesťan má pak třetí — a jen otec v nebesích, jenž dal je, jedině ví, komu dal ten pravý. Zadumal se nad povídkou chalif pokýv hlavou pohladil si bradu. V dům svůj odejdi teď, bratře, v míru a nes bez závady Prsten otcův“. (Str. 137.) Víra Krista a katol. staví se zde na roveň s vírou žid. a mohamed. Jaký zmatek a rozpor musí vzniknouti v duši dítěte, jež v nábož. slyší, že Bůh lidem se zjevil a Ježíš pravou víru lidem na svět přinesl. — Zdaž nevede to k lhostejnosti, vlažnosti a pak k nevěře?

V básni *Jana Rokyty*: Milujte i nepřátele své nalézá se i otřepaná lež o zehnaní zbraní církví ve válce, čímž čtenář proti církvi má býti popuzen.

Přistupují v rouchu bělí
sluzi Páně s požehnáním —
aby dobře zabíjely,
modlitbu svou nesou zbraním.
Paní válka zbožně klesá,
pod Křížem své chýlí skráně,
a tak vzhůru na člověka —
zabíjet ho jménem Páně (str. 145.).

K jaké výchově má vésti děti báseň *Macharova* „Slib“, z níž zrovna srší cynismus v největším stupni? (str. 140.).

Zle se vede v bouři Irské lodi. Plavcům ruce klesly — kapitán kleká zoufale v té chvíli, o pomoc prosí Světlou Matku Boží, a slibuje, že k oltáři jí složí jak stěžeň této lodi velkou svíci. V tom přeruší jej lodník poslouchající a křičí na něj: Ale, kapitáne, vždyť v celém Irsku vosku nedostaneme k svíci takové!

„Mlč, hloupý chlape“, kapitán se na něj sápe, „nech slibovat mne. Zbaví-li nás trochu, pak už s ní také trochu smlouvat budu a jistě sleví“.

A zas prosí dále:

„Jak stěžeň velkou svíci k tvoji chvále přísahám — dát ti. Zrovna při oltáři, kde s děckem svým dlíš v paprscích a záři“. — (Že by učitel — Macharovec — dětem vysvětlil, že je to slib, jak se Pánu Bohu, zde Panně Marii, slibovat nemá, o tom lze pochybovati.)

Tomšova smrt, je ukázka, jak se o životě posmrtném psáti nemá. Tomeš byl sirotek, ale darebák a uličník. Vybral jednou holuby na kostelní věži pro Žanyнку. Spadl však a smrtelně se zranil. Ve smrtelných mrákotách vidí blížící se smrt, jak ji viděl v kostnici stát, ze samých velkých kostí, s velkou popraskanou hlavou na dlouhém krku. V ruce drží kosu, obrací se k němu, šklebí zuby, prázdné oční důlky se černají. Je to ona, zná ji. Václav Benešů onehdy do její lebky pustil starý krejcar. Ano

vidí jej, blýská se až dole v dutině. Tomšovi bylo veseleji, nebál se, byl rád že není sám. Jednou s Václavem té smrti v kostnici ukroutil palec u nohy, chtěl by se jí zeptat — bolelo-li to. Smrt se jen dívá. Tomeš ležel nehybně. Ví, že umře tady v pusté věži. Nikdo sem nepřijde. Přemýšlí, co se s ním stane. Co bude, až umře, kam přijde? Minulou neděli vykládal velebný pán o pekle. Hrozně tam asi je. Pláč a skřípání zubů. Ale snad do pekla nepřijde. Vždyť je Pán Bůh nejvyšší milosrdný. Těšil se, ale sám té útěše nevěřil. Což pak byl tak zlý? Ty ukradené třešně z děkanovy zahrady! Aspoň včera kdyby byl na ně nešel! Snad by se na starší hříchy přece zapomnělo. Ale řekne se — zapomnělo. V pekle mají všechno zapsáno a už čekají. Hlehle! tam v koutě jak se choulí takový huňatý čert s ohnivýma očima a červeným jazykem. Už čeká! Ale nějak hubený a maličký je, toho by se Tomeš věru nebál, kdyby se s ním chytl do křížku, praštil by s ním(!) o zem jako s Tondem Zemanovým. A přece Tonda Zemanů je největší kluk z celé třídy. Ostatně kdož ví, jak je na onom světě, nikdo se tam odtud nevrátil. Však má tam taky známé. V zimě probořil se Kukaňů Pavel na ledě a zůstal tam. Při koupání utopil se Pepík Moravců. Ti už vědí, jak je tam. Mohli by povídat. V tom zjevily se mu hlavičky, jedna černovlasá — druhá bělavá;

poznal je. To je Pavel Kukaňů s Pepíkem. Hodní kamarádi přišli k němu. Pranic se nezměnili, Pavel zrovna tak zatahává nosem jako za živa, a Pepík okusuje nehty u špinavých prstů. Oba se usmívají. Myslíš, jak se nám vede? Dobře. Chodíme po zelené louce, samé květy jsou tam a jahody veliké jako pěst, a ptáčkové zpívají a zajíčkové skáčí a my běháme s nimi od večera až do rána.

„To je ráj“, pomyslnil si Tomeš. Přijdu tam taky? Vždyť jsme schválně tady, abychom tě přivedli. Nic se neboj — pojď s námi! Tomeš se pokusil se nadzvednout. Šlo to z těžka. Neboj se — vyskoč, my ti podáme ruce. Počkejte, vezmu s sebou ještě holoubátka, které(!) vybral jsem pro Žanynku. Přijde tam také? Přijde — a brzo. A on vzal holoubátka přitiskl je na ňadra a v tiché radosti vydechl! Jdu. Ticho bylo v kostelní věži. Teprve za týden tam našli mrtvolu malého Tomše, po němž nikdo se nesháněl, nikdo ho nemiloval a pro něho nikdo neplakal“. Věru podařená „laická“ morálka!

Ale za to osobě katechetově dostalo se cti prazvláštní, čehož důkazem jest článek „Ševcem“ od Čapka. Malý student odpykav si karcer a vzpomínaje na pohlavky katechety utekl domů. Nebude dál studovati. Nenechá se od katechety otloukati. — Matka jej vede do učení k mistru Mužíkovi. Budeš ševcem, když se nechceš učit. Student se

zaradoval. Třeba ševcem, jen když mezi gymnasiem a mnou bude ležeti celá vzdálenost od cihelny až na náměstí. Při tom sáhl na ucho, jež ho ještě pálilo od posledního pohlavku katechety. Matka líčí mu, jak se bude míti zle, bude chovat, mýt, mistrové pro všechno chodit, spolužáci se mu budou smát. Hoch si z toho nic nedělá. Matka vede ho na hřbitov na hrob otcův, aby se pomodlili před důležitým krokem. Matka zaplakala. A teď vzpomeň si na nebožtíka tatínka, který z tebe chtěl mít p. pátera. Chlapec déle to nevydržel. Hrncel slzí postavený v jeho nitru, který odolal všem ranám katechety, docela se převrhl a na matčiných ňadrech všechn svůj obsah vylil do poslední slzičky. „Chceš býti tedy ševcem, nebo ne?“ „Nechci!“ řval již usedavě. Matka změkla a obrátila a vedla mne zpátky vstříc mému panskému osudu, zpět k pohlavkům katechetovým, jichž jsem okoušel ještě celý rok. Často vzpomněl jsem si — píše spisovatel o sobě, drahá mamičko, na tu naši cestu, a více než jednou jsem litoval, že jsme tehda k Mužíkovům za cihelnu přece jen nedošli.

Strana 4., čl. 3. *Flos*: Jsem republikán: „Mám krásné vzory z různých věků: Husa, Komenského, Palackého, presidenta Masaryka, Štefanika a mnoho jiných“. *Z katolických velikánů není jmenován ani jediný.*

Strana 141. Celostránkový obraz

Husův s nápisem: S. M. Jan (**Svatý Mistr Jan**) a svatozáří kolem hlavy Husovy.

Strana 140., čl. 101, Fr. S. Procházka: Šestému červenci. „Ještě nedohořelo, — ještě nedobolelo! Plamen křivdy šlehá kletý — **Pravdě** (Husovi) přes čelo“. Hus — Pravda (velké *P*) — jako Kristus, jenž o sobě řekl: *Já jsem Pravda*. (Podáno dle Věstníku Jednoty.)

Nutno též prozkoumati čítanky *středních škol*, *Máchalovy* (dvě), *Vášovy* (čtyři), kde jsou mnohé básně Macharovy a husitství všemožně fedrováno. Všímejme si též *soukromé četby závazné* u studentů, a co za knihy se jim *půjčují a darem dávají* za odměny. Na př. *Klímův Jan Hus*, kde stojí, že sněm v Kostnici byl lakomý, pyšný, plný vší ohavnosti, což je proti vývodům dra Krofty, jenž řekl r. 1908 v Praze, že na sněmu zasedali muži nesporné výše. Husem nesmí býti u nás utloukán katolicismus.

Učebnice tedy *odporují § 119.* naší ústavy, neboť neodpovídají vědeckému badání. Církev se líčí jako nepřítelkyně kultury a svobody. Náboženství se podává neutralisticky a vnučuje se bezbožství a bludařství. Mnozí žáci sami říkají, že učebnicím nevěří. Tím trpí vinou učebnic schválených výchova, úcta k autoritě církevní i světské.

Dr. St. Nikolau, Učebnice zeměpisu (IV. tř.).

Na straně 122. praví Nikolau narážeje na

§ 119. naší ústavy prohlašující, že učení nemá odporovat vědeckému badání, toto: „Tímto se odstraňuje a znemožňuje ve škole vliv katol. církve, jaký tato měla za vídeňské vlády“. Věru toť směšné. Vědy se nebojíme, ale nevědomosti. Tato je matkou bludů a předsudků. Církev je matkou vědy. Pravou vědu ve školách vítáme, poněvadž mezi pravou vědou a pravou vírou je plná shoda. Hvězdář Heis říkal: „Nebe astronomů a nebe teologů nejsou nepřátelé“. (König, Věrouka I. d. 83.) Který článek víry nám věda vyvrátila? Což nebyli Pasteur, Roentgen, Ampere, Mendel, Diviš, Koperník, Ferrini, Cerutti, Michl, Maixner, Chesterton, Benson, Bráf, Barrande, Zenger, Papini, Simonsen a jiní věřícími katolíky? Vše veliké u nás, v Anglii, Francii je z doby katolické. Slavný Wells dí: „Není nepřátelství mezi vědou a vírou. Věda podává důkazy o společném původu lidí jako víra, historie a náboženské zkušenosti jsou blízky“. Je vše věda, co se dnes ve školách hlásá? Věda víry nenahradí, přiznal i Masaryk v Soc. otázce. „Z vědeckého hlediska nelze proti víře ničeho podstatného namítati“, napsal dr. Láska v Nár. L. 1. I. 1920. „Oč méně času by byli mnozí promrhali, kdyby se byli drželi zjeveného náboženství!“, řekl Cauchy v přednášce o fysice. Racionalistům platí slova Páně: „Na soud jsem přišel na svět, aby ti, kteří vidí, byli slepí“. (Spoléhají příliš na rozum.)

Na str. 69 se žákům velice vysvětluje, že poměr církve a státu není vyjasněn, že mnohým je náb. věcí soukromou, že chtějí rozluky církve a státu, na str. 123., že nikdo nesmí být nucen na bohoslužby, na str. 70., že v Maďarsku (našem) cizí hodnostáři církevní rozhodují. Žákům se zrovna sugerují tyto názory jako pravé. Náboženství není věc soukromá, uznal i *Masaryk* (v Soc. ot. 562). Je vlastenectví soukromá věc? Což neřekl Kristus: „Kdo mě vyzná před lidmi, toho i já vyznám!“ Nab. není věc nucená, ale ne soukromá. Vůbec *do zeměpisu takové věci nepatří*. Žáci konečně všeci již po léta a z domu vědí, že služby Boží nejsou nuceny. To patří do oboru náboženství. Spíše by měli být žáci naváděni, aby rádi a dobrovolně služby Boží navštěvovali. Komenský přece řekl, že zevní službou Boží vnitřní city zbožnosti sesilují. Na Slovensku dnes jsou vesměs biskupové slovenští, osvědčení vlastenci za maďarské vlády. Raději by se mělo říci, jak četní slovenští kněží za maďarské vlády byli žalářováni. Není-li u nás poměr církve a státu vyjasněn, tož to do učebnice nepatří, neboť tam patří pro menší žáky zvláště věci již zcela jasné. Nám je poměr církve a státu zásadně jasný. „Dávejte co je Božího Bohu, a co je státu státu!“ Každá moc má svůj obor a obě mají vedle sebe svorně pracovat, protože mají *tytéž lidi za cíl blaha*.

Logika pro nejvyšší třídy střed. škol. *Dr. Krejčí.*

Dr. Krejčí považuje skepticismus dle Humea, Kanta a Deskartesa za základ všeho vědění (str. 6.) a praví, že prý i sv. Augustin považoval pochybování za počátek filosofie. Zatím sv. Augustin má ve spise De vera relig. c. 36 n. 37 tuto větu: „Omnis, qui se dubitans intelligit, verum intelligit et de hac re, quam intelligit, certus est, de vero igitur certus est“. (Kdo poznává, že pochybuje, poznává pravdu a je tedy pravdou jist.) Skepse, jež nic za jisto nepovažuje a o všem pochybuje je *kapitulace rozumu*. Skeptik se *klame*. Tím, že tvrdí, že rozum je pochybným, uznává, že svědectví rozumu nemá za chybné. Že jsme, o tom nepochybujeme, jinak bychom nemohli pochybovat. Tož proč pochybovat, že čtverec není čtyrhřanný! Tož nedůslednost. Krejčí uvádí větu Descartesovu: „Cogito, ergo sum“. (Myslím, proto jsem.) Ale věta tato nemůže býti východiskem, protože z ní nelze přejíti k pravdám obecným. Ty vyžadují úsudků a tyto zase principů. *Všeobecného* absolutního pochybování nelze připustiti. Něco jiného je fiktivní strojené pochybování ve vědě, jako vědecká metoda poznání mající cílem sebe líp přesvědčit. To připouštěl i sv. Tomáš Akv. Konečně i skeptik, jak zmíněno, jisté věci předpokládá. Palacký vypravuje ve svém životopise: „Není možno, aby člověk ve skepti-

cismu setrval. Vida, na jak slabých základech soustava ta spočívá, tím ochotněji jsem se postavil na skálu náboženství“. (str. 17.) Negací, popíráním, pochybováním nelze žít. Rozum chce poznávat, ne pochybovat, chce něco pozitivního, chce pravdu. Má snad každý začínati znovu? Pochyba je příležitostí k lepšímu poznání, *ale ne pramenem*, což bylo by o pravdě pochybující hledání, ne pravdu hledající. Žákům musí býti jen jasné pojmy poskytnuty řádně vysvětlené a učebnice musejí obsahovati jen pravdy naprosto vědecky jisté, jinak se žáci matou.

Krejčí hlásá Kantovy vrozené *kategorie*, (str. 34—35.) t. j. všeobecné, prázdné, poznávací formy v rozumu. To je zaostalost. Vždyť již Meyer je Kantovi vyvrátil, říká: „Kant si vypůjčil kategorie od logické empirie. Jsou tedy ze *zkušenosti*, z *indukce*, ne apriori (předem vrozeny)“. (Fischer, Grundfragen 198.) Apriorita je ve věcech. Poznání začíná a se rozvíjí zkušeností, smysly, svědky, abstrakcí. Soud, že celek je větší částí, je nezávislý od našeho smýšlení a odvozený ze skutečnosti, obecný, nutný. Kant konečně sám vyznal, že věc sama nás dojíhá (*afficit*). Tím sám doznal, že poznání má základ ve věci a je tedy objektivní. Netřeba tedy všem o všem pochybovati.

Krejčí přijímá též za svůj i Kantův agnosticismus (nepoznatelnost první příčiny). (Str. 61.) Nerozlišuje mezi neviditelností, nepocho-

pitelností a nepoznatelností. Že první příčina všeho, Bůh, může být poznán, je všeobecné přesvědčení lidstva od počátku a Bůh, jako první příčina, je požadavkem rozumu, jinak bychom měli účinky bez příčiny. Princip dostatečného důvodu žádá Boha. Nesvědčí řád o Pořadateli a zákon o Zákonodárci, účel o Rozumu? První popud k vývoji, k pohybu a řada věcí se vyvíjejících, jejich podmíněnost, omezenost a nahodilost žádá přece zřejmě první absolutní Příčinu, Boha, Stvořitele. Což nepoznali Harvey, Purkyně, Pasteur, Fleming a Virchov, že živé může být jen ze živého! Něco žádá někoho: syn otce, svět Tvůrce, kniha skladatele, svět Stvořitele. Nesvědčí globus a stopa o původci! Perpetuum mobile neexistuje. Z niče ho není nic. Dr. Lorinser dí: „Krystaly svědčí o Duchu, jenž přesně tvary vymyslel“. (Mineralogie 70.) Thomson, před nímž jistě i Krejčí se skloní, napsal r. 1903: „Nineteenih Century“: „Že jsme a žijeme, nepůsobí hmota, nýbrž tvůrčí síla, k jejímuž uznání jsme nuceni vědou“. Tedy jste-li skutečný vědec, skloňte hlavu před Pánem všehomíra. Vy Ho znáte, ale nechcete Ho uznat! Jakmile jsme poznali správnost soudu, na př., že nahodilé a podmíněčné předpokládá Absolutní, je soud pro nás nutný; nemůžeme myslet jinak. Kolotoč musel někdo zhotovit a roztočit, hodinky musel někdo učinit, knihu musel někdo složit a svět musel

někdo stvořit. Nevidíme Ho, ale hodináře v hodinkách též ne. Dům musí mít stavitele, svět Stvořitele. Důkazy poznání Boha jsou odvozeny ze skutečnosti, z fakt indukci! Na konec cituji Krejčímu výrok, jež má dr. Siquart ve své logice: „Logika bez Boha je nesmysl; Bůh dal logice obsah a zákony“. (II. 784.) Logika žádá Boha a rozum je logice podroben. Logika musí vycházet z pravé noëtiky a tou je noëtika sv. Tomáše Akvinského. Učebnice pro katolické žáky musí být založena na křesťanské filosofii, jak ji učitel andělský sestavil a jiní po něm až do dneška zdokonalují.

Psychologie od *dra Krejčího* pro nejvyšší třídy škol středních.

Krejčí popírá *samostatnost duše*, samostatnost duchovního života a duchové bytosti. Praví: „Nikde neexistují individua duchová; jsou jen individua psychofysická. Život duchovní nikdy se nedá odtrhnout od hmotného“. (str. 9.) Vše popřeno a nic nedokázáno. Je to psychologie bez duše. Krejčí jako neomylný autoritář předkládá k věření, že není na př. andělů. Proč? Poněvadž Krejčího pozitivismus tak chce. Dr. Strunz, Hall, Lodge, Mareš, Eisler a Busse mluví trochu jinak. Z 2. věty Krejčího plyne závěr, že duše nemůže žít sama, že není tedy nesmrtelná. Dr. Busse mu však praví: „Řada jevů duševních je delší, než řada jevů hmotných“. (Geist und Körper.) Ční tedy duše ven nad

čas, prostor jako mys do oceánu věčnosti. Lodge dí: „Když přestane tyč ocelová býti magnetickou, přestává magnet, ale ne magnetismus a tak přestane-li tělo, nepřestává duch“. Strunz pravil ve vídeňské Uranii: „Nic nezaniká a proto ani duše nezanikne. Z jara začíná nový život a po časném životě nastane život věčný“. Hall pravil: „Pohřbil jsem svou nevěru u hrobu svého otce“. Jak vysvětlí Krejčí smrt, nedá-li se prý nikdy duchové odtrhnouti od hmotného? Jak vysvětlí trvalost vědomí našeho „já“, zatím co tělo dávno se změnilo?“ Jak vysvětlí, že myslíme, a o mozku ani nevíme? Jak vysvětlí, že choří tělem byli genii duchem? Jak vysvětlí, proč nemá vše, na př. kámen ducha? Jak vysvětlí zjev, že myslíme, studujeme, a o smyslových dojmech při tom praničeho nevnímáme?! Nejsou to důkazy, že duše je činitel samostatný?

O duchových bytostech dí Ruskin: „Učení o vývoji skrývá velikou pravdu, že se musí vědecky připustiti myšlenka o jsoucnu vyšším, jež přesahuje jsoucno člověka . . . Přes veškeru osvětu trvá tato možnost andělů, třeba že nám nemůže moderní chemik ukázati anděla v lihu . . . (Duchovní tvůrčí síla.)

Na str. 10. hlásá Krejčí *psychofysický parallelismus*. Každému stavu ve vědomí prý odpovídá děj v mozku; duševní jevy nejsou bez hmotných. Jak to však Krejčí dokáže? On to zase prostě tvrdí. Mareš ve Fysiologii to popírá. (I. 264.); popírá, že by byl *jen*

mozek orgánem psychických výkonů. Též Toulous to popírá. (L'ame 30.) Pawlicki vyvrací, že by pro jistá nadání byly určité části v mozku. (Duše a mozek 24.) Exner tvrdí, že i odlehlé části v mozku mají často stejné funkce; nepřijímá tedy lokalisace, t. j. umístění jevů duševních do určitých částí mozku. Kdyby Krejčí měl pravdu, že jevu duševnímu odpovídá jev hmotný, nesmí z toho činiti o duši závěrů, jaké činí na str. 9. a dalších na př. na str. 16.: „*Děje duševní jsou jen uvědoměním změn organismu*“. Což pojmy ctnost, dobro, pravda jsou též jen uvědoměním změn organismu? Je snad šlechtnost výkonem změny naší hmoty? Snad si ty pojmy abstraktní vymyslel mozek, nebo pata?! Tak chcete mládež nadchnouti pro ideály?! Na str. 35. dí Krejčí: „Vloha je závislost duševního života na dokonalosti čidel“. Tato nestvůrná definice má žákům vysvětlit, co je vloha? Tož na př. vloha k počtářství nebo k hloubavosti, nebo k básnictví vznikla z dokonalejšího čichu! Ne-divím se již dalším závěrům Krejčího na str. 71., že rozum, cit a vůle nejsou žádné mohutnosti, nýbrž jen pouhé pojmy, ač na str. 127. píše Krejčí, že chtění je samostatný duševní zjev. Jak se to shoduje v jedné knize a to učebnici pro žáky! Evangelík dr. Batěk vytkl Krejčímu v Ruchu filos. roč. III. 910, že míchá zákony fysické s motivy psychickými a že všude vkládá determinismus, kde ho není.

Praví mu: „Říci, že zjevy volní existují, ale vůle neexistuje vůbec, je tolik, jako říci, že existují zjevy působené tíží, ale tíže neexistuje“. Je-li rozum pouhý pojem, tož Krejčí ve skutečnosti nemá rozumu a člověk je automat a není rozdíl mezi zvířetem a člověkem. Celou psychologii buduje Krejčí na „předpokladu“ o stopě a dí na str. 51.: „Předpokládáme, že po každém dojmu zůstane v nervstvu stopa. Nevíme sice, jaká ta stopa je“. Dle toho ovšem činí Krejčí další nesprávné závěry na str. 54., 60., 61. a 66., že mysl a paměť je souhrn stop. Jak však si pamatujeme dojmy z dětství, ač naše nervstvo a tělo dávno je vyměněno v jiné! Radost z ryze duchovních představ není též nic než souhrn stop v nervstvu?! Jak to, že mučeníci trpíce v nervstvu bolest, měli přece klidnou mysl? Není tu rozdíl ducha a hmoty? Předpokládat něco, o čem ničeho nevíme a nepoznáváme, to že je „věda bez předpokladů“, již právě pozitivisté tolik žádají? Krejčí praví, že *i síly jsou pouhé pojmy*.

Na str. 94. hlásá Krejčí *agnosticismus a animismus*. Na to mu citují výroky odborníků vědců. Reinke dí: „Bůh je tak jistý jako jistý je svět“. (Naturw. 26.) Leibnitz pravil: „Bůh je tak jistý, jako že $2 \times 2 = 4$ “. (Welträtsel 127.) Kepler vyznal: „V přírodě Boha zrovna hmatám“. (Harmonie světa V. q.)

Svědomy ovšem vysvětluje Krejčí jako „věc vkusu“ bez ohledu na Boha, ale svědomí

Bez Boha je tribunál bez soudce, řekl Lamartine. Bez vědomí zákona Božího rozumem nám známého, bez bázně Boží a bez idey zodpovědnosti před Bohem svědomí se nevychová. Svědomí pochopíme, když v něm vidíme ohlas Vůle vyšší a paprsek vyššího Rozumu. Seneka pravil: „Sedí v nás duch pozorovatel a strážce našeho dobra nebo zla“. Ze stopy soudíme na chodce, ze svědomí na Boha. Krejčí líčí vývoj svědomí naturalisticky (str. 125.) z podmínek libosti a prospěšnosti, tedy ze subjektivních odhadů, čímž hlásá relativismus, libovůli, bezzásadnost a nesvědomitost. Co mají žáci z definice Krejčího: „Svědomí je souhrn podmínek určujících měřítko mravního jednání?“ Žáci tomu jistě nerozumějí. Oč jasněji definuje svědomí sv. Tomáš Akv.: „Svědomí je užití vědění na jednotlivý případ“. Svědomí je u všech lidí a národů aspoň nějaké a bylo od počátku a bude. Ozve se i u nevěrců a zločinců. Vrchlický je líčí ve sbírce z hlubin:

„Na kraji lesa oheň udělám, jenž zkřehlé
tělo z mdloby zotaví,
snad rudou září ohně zlekáni, nepřijdou ke
mně vlci hltaví.

Tak učiním. Však práce zbytečná.
Po celou noc jsem v hrozných mukách bděl,
na nejhoršího vlka pod sluncem:
Na svědomí jsem vlastní zapomněl“.

Kdyby bylo svědomí z nás, mohli bychom je odstranit. Ono mluví často proti nám. Není z výchovy. Tato pomíjí, ono zůstává.

Na str. 126. dí Krejčí, že dobré je, co prospívá všeobecně, vlasti, státu. To by často největší zločiny byly dobrem. Sybarité měli rozkoš dobrem. Řekové měli dobrem odstranit mrzáky. Němcům by bylo dobrem zničit Slované. Krejčího definice dobra je vzata z Comtea, ale Wundt ji nazývá rozšířeným egoismem. Jí podstata dobra nevysvětlena, ani nezdůvodněna. Drews dí: „Bez víry nemá jedinec důvodu, aby usiloval o blaho státu.“ (Relig. als Selbstbew.)

Krejčí hlásá Kantův kategorický imperativ, jenž otvírá bránu libovůli a končí v praxi soudem: Dělán, co chci. I nerozum byl by oprávněn. Zločinec si řekne: Mně to rozum praví tak. Rozum musí hledat objektivní měřítko, což Krejčí sám nahoře pravil. Kat. imper. je v rozporu se sebou, neboť činí z člověka zákonodárce a poddaného současně. Rozum se může mýlit. Rozumová morálka za revoluce francouzské i za války zkrachovala. Krejčí na téže straně vznik představy Boha líčí z neporozumění otázek odkud síly, život, svět. Ó, nikoli tak. Právě rozum poznává závislost naši a tím nutnost první prapříčiny. Dr. Zába praví: „je to prostě zákon vědy, že účinek má příčinu“. Princip dostatečného důvodu vedl lidi k Bohu. Původní náboženství ctilo Boha dobrého, jak tomu

i dnes u Kafrů, Hotentotů a jiných národů. Proto náboženství nevzniklo ze strachu před silami. Těmito se představa Boha jen oživuje a zesiluje. Idea nesmrtelnosti prý vznikla ze samolásky. Je konečně samoláska něco zlého? To ještě není vždy sobeckost. Ale idea o nesmrtelnosti vznikla z touhy po celé pravdě, po Absolutnu, po cíli, po pevném Bodu. Diktuje ji cit pro spravedlnost a smysl pro právo, žádá ji zákonitost, účelnost a samo svědomí. Jen hlouběji myslet! Proč Krejčí při pojednání o pudu pohlavním na str. 140. nepovzbudil k jeho ovládnutí! Ano, chápeme. Jen víra v Boha a nesmrtelnost udrží jej v těžkých pokušeních na uzdě. Žádné poučování rozumářské toho nesvede.

Krejčí káže šetřit citů náboženských na stránce 127. a volá: „Ale běda tomu, skrze koho přichází pohoršení!“ Měl říci „proto“, ne ale. Běda-li, tož proč Krejčí kořeny a základy víry sám mladým lidem podrývá! Proč hned na str. 143. píše: „Nadšenci, fanatici, přepjatci podstupují muka vedeni nadějí na odměnu po smrti!“ Tož co Hus?!

Na str. 142. a 143. hlásá Krejčí, že silnější popudy jsou příčinou jednání, že nejsilnější popud vždy vítězí a rozhodnutí záleží prý vždy na nejsilnějším popudu.

To již Krejčímu vyvrátili Mareš, Hora, Heveroch a Babák. Krejčí to opakuje dle Šopenhaura. Potom nelze mluvit o svobodě vůle. Odporuje to zkušenosti o našem vědomí.

Je to určování rozumem, je to determinismus. Vůle není potom královnou. Příčí se to zjevu vzdorovitosti. Dr. Vorovka praví přímo Krejčímu v Národních Listech 8. září 1923: „Děje-li se vše zákonnou nutností, je vrcholem moudrosti nedělat, čeho dělat nemůžeme, nestavět se proti vývoji, jak sám Krejčí v Psychol. 411 napsal“. Lze, jak víme, zapudit celý tlum představ a jiný přivoditi. Platila-li by věda Krejčího, museli by všeci za stejných okolností stejně jednat a vůle by přestala být pramenem síly a pokroku. Rozum vůli jen předkládá cíl a prostředky, ale nenutí. Determinismus odporuje všeobecnému přesvědčení. Proč hledáme dnes viníka světové války?

Čím nižší vzdělání, tím silnější je prý pud sebezáchovy. (Str. 143.) Za války však, jak i Machar vyznal, lidé z venkova přinesli více obětí života i utrpení než vzdělanci ve městech. Na konec praví Krejčí sebevědomě: „Vítězí etika, jež čerpá síly z přirozenosti“. (Str. 144.) Tím sebe Krejčí vyvrátil, neboť vítězí-li popud silnější (dle str. 143.), tedy vítězí jistě Nadpřirozeno nad celou přirozenou zásadou Krejčího. Jen Nadpřirozeno dovede i nejsilnější zvrácenosti přirozenosti uvést do pravých mezí.

Kádnerovy dějiny pedagogiky. Hned na 3. straně své učebnice pro učitelské ústavy prohlašuje dr. Kádner fetišismus za původní náboženství. To odporuje

nejnovějším výzkumům vědy. Indové staří a Černoši neměli a nemají fetišů a náboženství měli. Že původním náboženstvím nebyl fetišismus (úcta předmětů), ani totemismus (úcta zvířat), ani animismus (úcta duchů), ani úcta předků, ani polytheismus, uznali Harlez (*La controverse I.*, 286), Müller (*Anthropological religion* 82), Brugsch (*Religion der alten Egypter* 96), Pesch (*Gottesbegriff* 38—46), Lang (*The Making of Rel.*), Schmidt atd. Původním náboženstvím byl monotheismus, víra v jednoho Boha, Otce. (Dr. Musil, *Od stvoření* 51—55.) To dokazuje dnešní srovnávací věda náboženská a historie.

Kádner nic se nezmiňuje o školách pro-rockých u Israelitů. Na str. 5. dí, že Řekové nikdy výchovu neuvedli v úzkou souvislost s náboženstvím. Proti tomu mu uvádím, co dí *dr. Šusta*, historik-odborník: „Celý život Řeků souvisel s náboženstvím“. (Děj. Starého věku pro nejvyšší třídy. 48.) Tak si učebnice odporují. Nedivím se, když žáci říkají: „My učebnicím nevěříme“. Na str. 10. jsou tři nepravdy. Křesťané prý úplně zavrhli pohanskou vzdělanost. Sv. Pavel však citoval v Athénách pohanské klasiky. V architektuře budovali křesťané na stavitelství klasickém. Sv. Augustin a Jeroným prý zrovna „šíleli“ proti starověku. Avšak sv. Augustin z antiky čerpal a sv. Jeroným i klasiky vykládal. Jiní, na př. Origenes, Řehoř, Naz. a Nysenský, Basil, Fulgenc, Jan Zl.

z klasiků čerpali a Klement Alex. nazval filosofii klasickou předchůdkyní křesťanství. Křesťané vyšli prý z nejnižších kruhů. Mezi nimi však byli filosofové Diviš, Athenagoras, Apollo, Justin, Aristid, Hermes a j. O tělo prý až do r. 800 pranic nedbáno (str. 12.). Zatím sv. Jan Zlat. doporučoval tělocvik, jsa sám z mládí v něm vycvičen a Kassiodor v VI. stol. zaváděl běh o závod a hry. O spise Klementa Alex. „Pedagogos“ se autor nezmiňuje. Jesuité prý zanedbávali reálie, jazyk mateřský zcela a nepěstili lásky k vlasti (str. 23.). Toť není zcela aspoň správné. Měli příručky ze zeměpisu (Wagner), učili denně $\frac{3}{4}$ hod. fysice, Vydra vydal „Počátky aritmetiky“, Biwald učebnici fysiky. Dr. Winter praví: „Nesouhlasíme, vyčítá-li se jesuitům; že ve škol. vědě neměli mateřského jazyku předmětem; češtině se učilo na všech školách prakticky“. (Život na partik. školách, 301.) Steyer Matěj napsal spis („Žáček“), jak psáti česky. Konstanc napsal Brus českého jazyka. Vlastenci byli Středa, Plachý, Chánovský, Balbín, Václav Steyer a jiní. Evangelík Mystopol volal: „Posílejte děti do škol jesuitských!“ I na školách protestantských se učilo latinsky. Vyčítávaje předchůdce Komenského, pomíjí Kádner zcela jesuitu Bataea (str. 28.), ač tento byl pisatelem Brány jazyků, z níž Komenský dle vlastního doznání čerpal. Bataeus shrnul 5.000 slov ve 1.200 vět, Komenský 8.000 slov v 1.000 vět. Kádner

přechvaluje rozumové osvícenství (39) a Rousseauovo „přirozené evangelium“ (39). Že se má přirozeně vychovávat, zdůraznil již před tím sv. Augustin, Vives a Komenský. Kádner zcela pomíjí mnohé katolické spisovatele pedagogické, na př. Kachníka, Špačka, Košáka, Vaška, Petra, Kubíčka, Kašpara, Podlahu, Wurma, Ježka, Slotu, Kratochvíla a jiné. Pomíjí „Vychov. listy“ a „Vychovatele“ a „Křesť. školu a rodinu“. Nezmiňuje se, že P. Štulc založil první dívčí školu, Rojek první dívčí přádelní školu, Pötting vyšší ústav dívčí atd. Neuvádí ani díla Kobosila a dra Nováka. Na str. 102. dí Kádner: „Útlak církevní tísní naši literaturu o mravní výchově“. Myslí to Kádner dnes vážně? Či nazývá nevědecké žvasty Oldry Novotného, Cahy, Merty, Blahy, Chlupa a podobných vážnou literaturou? Kdyby spisy jejich za tolik stály, nemohly by býti „tísněny“. Před tím dí Kádner: „Násilím přervána práce výchovná katol. protireformací“. Jak to, když přece dle Flajshanse, Šáfránka, Wintra, měli jesuité lepší školy než protestanté, když založeno I. akademické gymnasium a 18 středních škol. Flajshans praví v Mateřské řeči: „Jesuité měli výborné školy“. Zajímavá je citovaná věta: „Masaryk považoval za zbytečné zvláštní učení morálky“. (Český učitel, III., 1899.) Tedy proč nyní proti tomu mermomocí ze zavádí laická morálka jako zvláštní předmět vedle nábo-

ženství! Občanská nauka je dle ministerské osnovy skutečně „zvláštním učením morálky“.

Učebnice Kádnerova je tedy zřejmě celá protikatolicky zahrocena, třeba že jeho velké Dějiny pedagogiky (4 svazky) jsou horší. Učebnice je neúplná, neobjektivní, a místy nevědecká, čímž je v rozporu s § 119. naší ústavy, jenž chce, aby se učení shodovalo s badáním vědeckým.

UČEBNICE DĚJIN NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH.

Prostudoval jsem bedlivě větu za větou devět učebnic dějepisu na středních školách. Jsou to knihy od Bidlo-Hýbl-Šusty, Šembery, Peška a Pekaře. Nejhorší je Pešek. Vyžádal jsem si též úsudek našich nejlepších a předních profesorů náboženství a spisovatelů z Prahy a odjinud. Jejich úsudek zněl stejně jako můj, ba ještě někde příkřeji. Nalezl jsem v knihách těch na 150 buď nepravd nebo věcí zkreslených, nebo zveličených. Ukázky z nich jsem uveřejnil v „Našinci“ třikrát a v „Lidu“ a důkladný rozbor poslal dvěma poslancům na jich žádost již před lety. Změna se nestala žádná. Jen Pešek v nových knihách pro *II.* a *III. třídu* se poněkud mírnil, ale i v těchto jsou hrubé urážky.

Knihu Peškovou „Má vlast“ odsuzují i laici profesoři jako naprosto nezáživnou pro I. třídu. O 60 stran by mohla býti kratší. Je dosud beze změn. Zde třeba reforem v zájmu žáků i pravdy.

Napsal jsem již na 30 článků o školních věcech vydal jsem o školských otázkách mimo jiné tři spisy, konal řadu přednášek i v Praze, v Brně a v Olomouci na sjezdech, píší, prosí, mluví i jiní výborní znalci školy — a výsledek?! Co článků o učebnicích i škol obecných a měšťanských napsáno v „Lidu“,

„Našinci“, „Právu“, Vychovateli“, ve „Dnu“, ve „Vychovatelských listech“ — a výsledek?! Což není povinností si toho všimnout! My pracujeme, ale slyšte náš hlas!

Shora uvedené učebnice sepsány jsou sice vynikajícími odborníky a obsahují cenný materiál, avšak žákům střední školy nesnadno zpracovatelný a pochopitelný. Základní ideou těchto učebnic je životní názor beznáboženský a staroliberalní; proto náboženské dějiny se líčí jen naturalisticky a jako lidské přežitky, působení křesťanství a katol. církve se nedoceňuje, církev katolická líčí se jako znásilňovatelka svobody lidské, nepřítelkyně rozvoje kulturního i národního; za to však se uvádějí myšlenky bludařů a nepatrných sekt jako veliký duchovní pokrok a tak hlásá se nepřímou našemu studentu emancipace od náboženství vůbec, zvláště pak od církve katolické.

Moc státní líčí se ne jako opírající se o Boha, nýbrž pouze z vůle lidu, lid pouze tříd nejnižších má býti rozhodčím ve státě. Zdůrazňují se myšlenky liberalismu a revoluce: tak učí se mladá duše dívati se na vladaře a presidenta, ne jako na osobu posvátnou, vládnoucí „z boží milosti“, nýbrž pouze z milosti lidu. Je-li historia magistra vitae, pak takto podaná historie učí náš dorost: žij bez Boha a náboženských předsudků, pracuj pro lidové

svobody, neohlížeje se na církev. Tato základní idea vine se celým dílem skrytě, takže eliminací několika vět nelze vše napravit.

Má vlast. Učebnice dějepisu od dra Peška pro I. třídu středních škol. Je nutno, a to velmi nutno, veřejnost věřící vůbec a katolickou zvláště seznámiti se zmíněnou učebnicí a to trochu důkladněji. Záleží přece rodičům na tom, jaké názory se vštěpují dětem a to již v I. třídě reálků a gymnasií. Jen několik vět z knihy vybereme. Hned na první straně se vykládá, že první lidé žili v korunách stromů, živili se syrovým masem, bránili se jako zvěř zuby a nehty prý a to před 100.000 lety. Nejnovější objevy Birknera, Webra, Schmidta, Obermeiera, Bümüllera, Belta, Mareše i Rádla, Brasze, Bábora, Dennerta a j. a nálezy v Neandertálu, v Combarelles, v Gaume, v Předmostí, v Moustieru mluví proti tomu. Nadpis na str. 12. je: „V červácích kalicha“. O Husovi se mluví na půl páté straně, o Karlově době na půl třetí. Ovšem, že se mluví dle staré protestantské fráze, o „prodeji odpustků“ v Praze, ač bylo zakázáno určovati, co kdo má dáti a pro dobrovolné dary byly v chrámech skřínky. Nebylo tu: „dám, abys dal“. Nadpis na str. 46. zní: „Za pravdou“. Ovšem Husovou. Nepravda se však veselá tvrdí. Co bylo na př. sněmu po gleitu Sigmundově! Proti Husovi

prý falešně svědčeno, věty vytrženy, ač sám Palacký píše, „že čteny jsou článkové jeho a srovnány v jeho vlastnoručním rukopise“ a 15 bludů ze 45 mu prominuto. V čem nechybil, nežádáno, aby se uznal vinným. „Otcové se snažili Husa zachrániti“, dí Palacký. (Doc. 568.) Sám Flajshans dí: „Bludy byly ze spisů jeho vybrány učenci evropského jména“. (Sebr. sp. 94.) Hus se vzepřel odsouzení článků Wiklefových a tím již jeho bludařství prokázáno. O bludech Husových ovšem v knize Peškově není nic. Praví sice na str. 47.: „Husovy některé názory byly skutečně kacířské“, ale hned brzo nato dí: „Nechtěl odvolat, protože nechtěl potupit — pravdy“. Snad „své“. Nezmíněno, že Hus tajil spisy a kolísal. Jaký to rozpor! Snad umřel Hus za své přesvědčení, ale přesvědčení a pravda — je rozdíl. I my litujeme upálení Husova, ale což nehlásal Hus sám v Postile, že kacíři mají býti trestáni na hrdle! Sám pravil, že chce v žaláři třeba zemřít, že chce trest ohněm podstoupiti. (Helfert, J. Hus 93.) Svobody svědomí Hus neznal, neboť sám hlásal, aby páni „nutili lid k bohoslužbě, hříchy trestali a sám se chtěl r. 1412 podrobit ve své věroučné při pánům. Jak si Husité počínali, o tom v knize ničeho. Nic, že spálili Velehrad a Sázavu a 188 klášterů, nic, že zabili v 6 letech 600.000 katolíků. (Balbín, Epitome 457.), nic, že v Chomútově

upálili 2500 katolíků, že upálili katol. mistry Brikcího, Vavřince a Šimona, že sám Chelčický je nazval „mordéry“. Husovi prý bránně se bránit, ač byl třikrát veřejně a šestkrát soukromě slyšen, deputace jej navštěvovaly, s ním debatovaly, a než do Kostnice šel, byl „poučen“ od mistrů, od Pálče důkladně a mimo to šlo o bludy, jež byly již před sněmem v Kostnici několikrát zavrženy, v Oxfordě, Paříži a Římě. Sněm pak se nemohl dáti od Husa „mistrovati“, dí sám Palacký. (Děj. III., 196.) Jak hrozně byl mučen bl. Jan Sarkandr a sv. Jan Nep., o tom všem v knize není zmínky. Dobře napsal dr. Fischer: „Protiřímský zájem diktoval pojetí minulosti. Husitství je demagogickým prostředkem“. (Nové Čechy č. 8., r. 1921.) Lipany důkazem, že cesta Husova nebyla správná. Kniha psána napřed dosti střízlivě, ale čím dál, tím více chrlí jed fanaticismu. V Kostnici prý odsouzen celý národ. (Str. 48.) To snad přece ne. To bychom si sami dali špatné svědectví. To ani sněmu nenapadlo. Jesuité prý podněcovali jen odpor a nenávisť. (Str. 65.) Proti tomu píše Klik v Čas. čes. Hist. 1922: „Duch jesuitů, nebyl německý“. Sami protestanté Denis-Vančura praví: „Že by jesuité nenáviděli Čechů, nikdo nikdy ne- tvrdil“. (Čechy po Bílé Hoře 353.) Ale p. Pešek to tvrdí. Že byli mezi jesuity nej- obětavější vlastenci, na př. Vydra, Plachý,

Drachovský, Konstanc, Balbín, Steyer atd., o tom Pešek se nezmiňuje. Koniášovi však věnuje mnoho řádků a celou píseň „jeho“ (?) cituje, které Koniáš jistě nezpíval. Ale proč též neuvedl píseň, kterou luteráni čeští vítali jesuity: „hr na bosáky, přivítejte je tesáky“. Českých knih bylo spáleno asi 15.000, ale to jsou vždy mnohé exempláře jedné knihy. Odpadlík Holík píše, že za něho jesuité knih nepálili. Co páleno dřív, byly dle Tomka a Wolfa pověrečné škváry, ale rukopisy cenné dle Truhláře jesuité uschovávali, mezi nimi 79 husitských rukopisů. Proč se nezmínil však Pešek, že knih nešetřili ani Husité, ani čeští evangelíci. Knihy z Klementina zahančovali, nešetřili ani husit. Jistebnického kancionálu. Kolik statisíc knih spáleno v oněch 188 zničených klášteřích! Kališníci pálili i překlad Plutarcha a mistra Krupského r. 1609 uvěznilo pro překlad tento. O Koniášovi dí sám Denis, že byl prostý a snažil se lidi přesvědčiti; nebyl krutý, ba sám trpěl ústrky. (Čechy po B. H. II., 233.) I dr. Rádl v „Náboženství a politice“ mluví o Koniášově vlastenectví uznale, řka, že není méně český než Hus. Školy jesuitské chválí profesor Šafránek v knize „Za českou osvětu“ a Winter dí, „že vybrali způsob nejlepší“. Že „bitím, pokutami a vězením“ nutili ke katolictví, vyvrátili dávno Duhr a Svoboda, na př. z pamětnice ve Svébohořicích. (Katol. reformace 23.) Jen plukovník Huerta se dopouštěl ná-

silí, ale kardinál Harrach protestoval. Nemá se tedy mluvit všeobecně a neříci, kdo tak činil. „Kde působili misionáři sami, odbývala se věc klidně“, dí Rezek. Harrach prosadil, že upuštěno od vkládání vojska. Proč zamlčuje Pešek, jak čeští protestanté zabili na př. 14 františkánů, Kryštofa nožem řezali a Martince rozpárali, jak Platýze 6 měs. v okovech věznili, jak trýznili děkana Hájka sekýrou, jak vyháněli katolíky a statky jejich pro sebe konfiskovali! Příčiny povstání a příčiny porážky bělohorské měl Pešek, a to dle pravdy, vylíčit, ale toho neučinil. Zato hromadí bombasty přemrštěné. Na př. na str. 75. píše, že od stěhování národů nebylo zjevu hroznějšího nad českou emigraci. Což neví Pešek nic o stěhování a trýznění katolíků vyhnaných od protestantů v Irsku, Sasku, v Anglii, v Rusku a Švédsku! Proč nepodotkl, že zahynulo 30letou válkou 50% obyvatelstva v Čechách, ale emigrací jen 6%. Pešek píše dále tyto věty pro katolické žáky: „evangelíci měli volit mezi katolickým Bohem a smrtí“ (77), po r. 1648 pěli „věrné dušičky“ „Te Deum“ (79), leč první přece blahopřáli Ferd. II. evangelíci u Nejsv. Trojice. „Hrůzami pekel jesuité od lidí si vymáhali odkazy“ (80). „Postily jen peklem hrozily a „uděšený sedláček“ všemu věřil“ (81). Takové nevědecké, fanatické, ba rouhavé a stranické lži musejí katoličtí žáci studovat! Po studiích

Gollových, Hanušových, Pekařových, Novákových, Šustových a Salabových je kniha Peškova dnes vůbec ve škole nemožná a zpátečnická. Pešek píše na str. 86. o „Temnu“. Což nenapsal Goll, že naše probuzení umožněno osvětou temna! (Č. č. H. IV., 223.) Neřekl Šusta dne 16. června 1915, že doba temna nebyla překrovem, nýbrž plna tvořivosti, energie a sebevědomí! Nenapsal Pekař: „Doba pobělohorská nebyla absolutním temnem, jako doba předbělohorská nebyla absolutním světlem“ (Bílá Hora 33.)! Neosvětlil Hanuš v Národním museu, že naše probuzení začíná v 17. století! (Str. 364.) Nedokázal dr. Novák v „Lid. nov.“, že katol. západ u nás v 17. století vznítí idealismus! Proč nezmínil se Pešek, že dle Denise jsme se aspoň udrželi v soustátí, a že dle Tomka jsme se soustředili! Proč nepřiznati dle Salaby, že jsme si sami porážku zavinili! (Tribuna 20. června 1921.) Kdo konečně bude mluvit stále, jak sám Rádl vytýká, o svém výprasku! (Náb. a pol.) Proč neříci, že jsme i dle Jiráskova trpěli „v cizích službách!“ Takovou učebnicí má býti tedy prokázána „neutralita“ dnešní veřejné školy! Nečiní se tak ze žáků janičáři protikatolické nenávisti! Což nečetl Pešek krásná slova Peroutkova v Tribuně 1922: „Katolické nebe se klene nad celou poesíí doby našeho probuzení a kněží bu-

ditelé ozářili verš český leskem katol. oltáře. Museli jsme býti dříve probuzeni, abychom si uvědomili svou protikatolickou minulost. Hlasatelé protestantismu mohli by pochopiti, že český národ přestal pojímati katolicismus jako mŕu“. Místo štvavých veršů měl raději uvést Pešek slova Sv. Čecha:

„Dosti je svárů, pŕetek a klání,
poznejme v sobě bratrskou krev,
aby nám vzešly červánky ranní,
aby nám vzešel lepších dní zjev.“

Na konec však je otázka. Co uděláme my? Naše delegace musí tu zakročiti a nedat urážeti, co nejdražšího většině rodičů! Kniha musí býti opravena obsahově i formelně, neboť je moc obsáhlá a sloh je pro malé žáky zcela nemetodický, neučitelný a těžký. Pravda je nad osoby, nad národ, nad strany a jednou bude triumfovati! Bible nepraví, jak má Pešek: „Roztlučeš je prutem železným“, nýbrž „ovládneš je“ Pešek to má ze špatného odjinud překladu k tématu kázání P. Sabiny, jehož obsah je vůbec neznám. Hledá-li pan dr. Pešek dle Husa pravdu, měl ji přiznat a v dějinách svých dáti pravdě kralovati. Učebnice „Má vlast“ je přeplněna, nezáživná, zrovna jako dějepis Gebaurové a všechny dnešní téměř učebnice. Věstník prof. učeb. „Má vlast“ odsoudil.

Pešek, Z domova a ciziny. II. Již tu pro studenty II. tř. hlásá Pešek četné nepravdy. Egypťané pokládali prý síly přírodní a pak slunce a měsíc za bohy. Má lépe státi: za sídla anebo za symboly bohů. I Egypťané věřili napřed v jednoho Boha, zvaného Theutos. Napřed musili míti pojem božství, potom teprve jej mohli přenášet na věci. (*Dr. Brugsch*, Religion der alten Egypter 96.) Pešek tvrdí na str. 6., že Egypťané věřili, že duše žije jen tak dlouho, dokud žije tělo. „Kniha mrtvých“, však nás poučila, že Egypťané hleděli tělo udržet balsamováním, poněvadž mysleli, že duše ho potřebuje k svému plnému štěstí. Věřili však ve věčné tresty, ve věčnou odplatu, tedy skutečně v duši nesmrtelnou. Tež u Babyloňanů nebyl, jak Pešek má na str. 10., původním bohem Běl, nýbrž Anu, potom Ea, jeho syn Marduk a teprve Běl. (*Dr. Musil*, Od stvoření 51—55.).

Že snad byla úcta k slunci u nich původním náboženstvím, je nekriticky přejato z Dupuis, Origines des tous les cultes. Taktéž u Řeků byl prvním náboženstvím monotheismus, potom polytheismus. Ne naopak, jak mezi řádky dává myslet Pešek. (17.) Staří národové věřili původně v jednoho Boha. Jména božstva již to dokazují. Řecky Theos, Zeus, v sanskritu Dyaus, latinsky Deus, cikánsky Devel, staroindicky Deva, čínsky Tiu, japonsky Tien. Není tedy pravda, jak

má Pešek na str. 57., že Indové původně ctili síly a Číňané duchy. Jejich původní náboženství bylo vznešené. (Védy.) Jméno Boha, Dyaus — pater, světlý, jasný otec svědčí o pěkné představě Boha, jako nejvyšší bytosti. Dr. Harlez dokázal, že staří Číňané ctili jednoho Nejvyššího Ducha, ostatní duchové jsou Jeho sluzi. (La contraverse I., 286.) U všech Indogermánů dokázal jako původní náboženství, monoteismus, dr. Müller. (Anthropological religion 82.)

O Ježíši Kristu má Pešek 10 řádků, o Budhovi 17 (str. 58.—59.). ovšem samé chvály. Budha však učil: „Neměj v nenávisti nepřítele!“ Kristus však: „Milujte nepřátele atd.“ Budha chtěl osvobození od zla časného, Kristus od duchovního a věčného. Budha dovoloval sebevraždu, Kristus hlásal sebeobět. Budha hříšníka politoval, ale Kristus zaň umřel. Ženu Budha nechal poníženou, Kristus ji povznesl. Budhismus je vlastně egoismus, Kristus — Láska a radost. Budhismus je filosofie, křesťanství je náboženstvím.

Pešek si zmátl klatbu státní s klatbou církevní. (122.) Co platí o klatbě říšské (Reichsacht), připisuje klatbě církevní. Slovo „proklet“ je nesprávný překlad. Klatba značila nepřipuštění k sv. Přijímání. Někdy přidávána hrozba. Anathema církevní nedávalo nikomu práva sáhnouti na život něčí. Exkomunikovaného se měli jiní varovati, ale ne snad ho kdekoli, kdokoli zabít. U Reichsachtu byl

postížený „vogelfrei“ (Wetzer und Welte, Kirchenlex. 1933 — 48.) Ve formulí církevní klatby stojí: „Považujeme jej za zavrženého se zavrženými do ohně věčného, dokud se nevrátí k pokání, odevzdávající jej záhubě těla (carnis), aby duch jeho byl spasen“. (Pontificale Clementis VIII. editum a Benedicto XIV., 1765.) Účel klatby byla tedy přece jen spása duše přes výrazy hroživé.

Jindřich IV. čině pokání — dobrovolné — nebyl bos. Měl sandály.

Biskup Zdík, — dí ironicky Pešek (128), se prý vrátil ze severní výpravy „nelapiv nic do sítě víry“. Zdík se vrátil, protože právě nesouhlasil s panstvíchťivostí, zavrhoval ziskuchtivost, chtěje jen lásku při pokřesťanění pohanů.

Araby Pešek ovšem velebí (102) nad křesťany, o jichž umění však, slozích a učencích se ani nezmiňuje. Arabové své „arabské číslice“ přejali od Indů. Půlměsíc není znak původně mohamedánský, protože prý Mohamed stáhl měsíc na Kábu dle Peška (103). Již v Byzanci roku 339 před Kristem začali půlměsíc zobrazovati co znak, poněvadž při obléhání města od Filipa Makedonského měsíc vyšedší prozradil chystaný útok krále na město a město tím zachráněno. V článku o Židech dí Pešek, že oni první „opustili“ mnohobožství. Židé před tím nikdy polyteisty nebyli. Bůh pečoval, aby vždy někdo

víru v jednoho Boha a naději v příštího Vykupitele udržoval. Byli to Adam, Seth, Henoch, Noe, Sem, Arfaxad, Sale, Heber, Faleg, Reu, Saleg, Nachor, Tare, Abraham. Právě, když rodina Tareova již se začala kazit mnohobožstvím, odešel Abrahám do Háran a odtud do Palestiny, kde se Vykupitel narodil. Víra ve Vykupitele se táhne jako zlatá nit celými dějinami Starého Zákona. Víra v jednoho Boha byla na počátku a nikdy zcela nezanikla.

Z domova a ciziny III. *Dr. Pešek.* Církevní soud nutil mukami k doznání, dí Pešek (str. 15.). Kacíři byli zazděni, že žaláře nikdo nevyšel (str. 43.). Za kterých podmínek byli nuceni kacíři k vyznání, však tu nestojí, ani že inkvisice španělské se zmocnil stát. Církev mučení nezavedla, bylo již zvykem. Lid i světské soudy dávno přísně trestali a tvrději. Dobu tehdejší nutno posuzovati dle tehdejšího ducha. Měl-li býti kdo mučen, napřed musel býti důkaz skoro jisté viny. Mučidla se mělo užítí spravedlivě. Bouix dí: „Haniti inkvisici pro užítí mučidla bylo by nespravedlivo. Nesmělo se ho užítí ke křivdám. Bylo platno u všech ostatních soudů“. Proč tedy jen církev se viní?! Lessius dí: „Sluší toho dbáti, aby se opatrností bránilo křivdám“. Hus u inkvisitora pražského v Praze, Mikuláše, biskupa, líp pochodil, než u soudů jiných. Církev právě má zásluhu, že mučení i u světských soudů se zmírnilo, až zaniklo.

Jak krutě si počínal Kalvín a protestanti, o tom nic. Roku 1590 ve Wolfenbüttlu upáleno denně až 12 žen. Protestant Carpzow z Lipska († 1666) dal usmrtit 20.000 lidí. Upálení do církevního zákoníku nepřijato. Zavedl je Bedřich II. r. 1240.

I Jiřík z Poděbrad nařídil kruté mučení trojí na skřipci a pálení r. 1460. (Č. Č. M., 1848, 73.) Američtí puritáni katolíkům žhavým železem jazyk probodávali. V Anglii od 1660 až 1685 zničeno 15.000 katol. rodin. (Mackintosh, History 160.) Žaláře inkvisiční, dí Schäfer, „náležely k nejlépe zařízeným své doby“. (Beitr. z. Gesch. des Protest. 85.) Ze 494 odsouzených od Guidona jen 40 odevzdáno rameni světskému. (Tanon, Hist. de l'Inq. 478.) Biskup Jan z Dražic dal z vězení bludaře propustit, osvobodil lékaře, Richarda, ale inkvisitora sesadil. Vinníci nebyli zazdění. Inter muros značilo uzavřítí mezi 4 zdi. Co do pálení dí Lea: „Fantasie uvěřila přemrštěným údajům o hranici“. (Děj inkv. I., 615.) Dr. Bouix dí: „Inkvisice přispěla k civilisaci právnictví“. (Droit criminal I., 97.) Gams čítá 4000 popravených vůbec. (Kirchen-Gesch. Spaniens III., 274.) Lži Llorentovy, jenž zpronevěřil 11 milionů a zradil vlast, vyvrátili Gams a Schäfer. Na př. r. 1486 v Toledě při autodafé souzeno 900, ale nepopraven nikdo. Autodafé není z franc. feu (oheň), nýbrž od actus fidei. Hořela tam svíčka, již držel kajícík na znamení obnovené víry. Na str. 16. se

dí, že Wíklef prý horlil jen proti zlým mravům a zavrhl očistec, odpustky, zpověď, obrazy, jakoby nebyly odůvodněny v Písmě. (Viz. též Bidlo. Nový věk 4.) Agenti papežští prý slibovali, že kdož „odpustky koupí“ budou zbaveni v očistci muk po určitý počet dní. (18.) Autor by měl znáti katechismus, jak to v něm o dnech stojí. V bullách papežských ničeho takového nikdy nebylo, ač způsob prohlašování od kazatelů nebyl vždy důstojný. Hus prý setrval „na pravdě“, (ale na své.) Husitství se velebí jako boj za volnost svědomí a víry. (21.) Zatím Hus sám učil, že páni mají nutit na služby Boží a kacíři mají býti na hrdle trestáni. Jak Žižka mučil i nekatolíky, známo. Peroutka napsal r. 1922 v listopadu v Tribuně: „Husitství nebylo o nic humanější než protireformace“. Dr. Kybal napsal: „Jsem přesvědčen, že význam husitství nespočívá v křiku svobody a v protestu svědomí proti autoritě. Tkví kořeny ve středověké půdě“. (Bílá Hora, 17—18.)

Noc bartolomějskou prý způsobila katolická strana a Jindřich IV. zabit fanatickým mnichem. (45). Noc bartolomějskou učinila sama královna matka, Kateřina. Biskupové dali zvonit na poplach a hugenotů vzali v ochranu. Též Jesuité mnohé zachránili. (Bailly, Historia 138.) Jindřicha zabil pološílený laik Ravailac. (Archives curientes XV., 113—115.) Uznal to i Huber,

Jesuitenorden (161). O Marii Stuartce, již Pešek haní (4), dnes sami i protest. angličtí učenci soudí jinak a uznávají její nevinu, Fleming, Pollen, Kervyn a jiní. Její listy byly padělány. Nazvati ji „lehkomyšlnou a vládychtivou“, jak činí Pešek, je dnes nejen nehistorické, ale nelidské. Ainsworth Mitchell, odborník z minist. vnitra, dokázal, že domnělé dopisy Marie byly podvrženy od tajemníka Maitlanda, jenž královnu zradil.

Kostel v Broumově zavřen nebyl. To by měl Pešek znáti z Wintery a nezatajovat. Též neměl zamlčet o nedovolení sněmu pánů. (49.) „O bití, vězení, hladu“ Pešek str. 51. opakuje dle dílu II., ale nemluví, že lid místy trestán pro nové vzbouření, nejen pro víru. Jesuity prý provázely „obyčejně ozbrojené hlídky vojenské dragounů“. (55.) Neobyčejně, nýbrž výjimečně a dodatečně. V Jablonné, Mimoní na př. vůbec neužito vojska, ani bití ani vězení, jak dokázal Svoboda v Kat. reformaci, ač Bílek a dle něho Pešek lhou o bití a věznění. Kde se to stalo, vina je vláda. Arcib. Harrach a Khuenburk byli proti Vídni. Misionáři navštěvovali uvězněné a je těšili a poučovali. Též Jirásek píše v Temnu o misiích v Dobrušce, které tam vůbec nebyly. (Lid. listy. 9. VIII. 1925, Resl.) Pešek praví: „Jen tu a tam tmou zákmit světla svit“. (65.) Žili vlastenci Pešina, Kruger, Frozín a j. Národ se sjednotil a načerpal síly k obrodu. O tom všem Pešek mlčí.

I Jirásek velebí hudbu chrámovou v té době. (Almanach 1916.) Dr. Goll napsal: „Probuzení umožněno osvětou století temna“. (Č. Č. H. IV., 223.) Temno straší zbytečně v hlavách a učebnicích. Galileo prý byl odsouzen, že nechtěl věřit, že na měsíčku vidí usměvavou tvář Davida. (65.) Toť knihy vážné nedůstojno a směšno. Že misionáři děsili věčnými tresty (65.), je fráse. Kázání Koniášova o věčnosti na příklad jsou zcela důstojna a neděsna, že by je i dnes mohl kazatel přednésti. (Viz Postilla strana 676.) Že se lidé hrůzou až mátli, je nejisto, a zda, tedy jací? Četl na příklad Pešek aspoň jedno Koniášovo kázání? Při pálení knih Jesuité nezpívali, jak dokazuje kniha Voračického. (Jesuité, Spáčil 115.) Klik píše v Č. Č. H., r. 1922: „Dlužno říci, že duch Jesuitů nebyl nečeským, jak tomu bylo u kazatelů luterských“. Klasiky vykládali i česky dle Ratio studiorum. Dr. Hanuš napsal: „Mnohý Jesuita pěstoval i vědy přírodní duchem novověkým“. Řím dragonád neschválil. Misionáři o vojenskou assistenci nestáli, ale vláda naléhala na rychlý postup reformace. Proti věznění a souzení kacířů protestoval jesuita Větrkovský u kancléře Karla VI. Koniáše líčí Pelcel jako muže nábožensky zaníceného. Až pětkrát denně kázal, měl sklon k mučednictví, 3 dny se dal od sedláků trýznit v chlévě, dobré knihy

zachoval, podezřelé korigoval. (Hanuš, Pelcel, Rozpravy České akad., sv. 38.)

Zednáři ovšem u Peška došli chvály; „bojují proti tmářství“. (70.) Zatím r. 1902 v Bruselu vyhlásili boj proti křesťanství, ničí práva náboženská a církev, jež se teď jeví nejsilnějším mírovým iniciátorem. Zednáři působí zákulisně tyranii a čachrují nejdražšími věcmi lidstva.

Ovšem Pešek na str. 125. neví o malířích, Koehlerovi a Jeneveinovi; neví na str. 126. o dr. Sedlákovi, Stejskalovi a Lenzovi, ač kde koho vypočítává.

Tak je zpracována naše mládež úzkoprse, sektářsky, tendenčně, husitsko-protestantsky, jednostranně, nevědecky. Čest vědy české žádá nápravy. Studentstvo přímo zaplaveno názory protikatolickými. Škola je předbojníkem bezbožectví a indifrentismu. Je to útok pekla proti Kristu. Charakter dítek katolických, úplně zdeptán. Zdravý smysl žactva, rodina a chrám ještě naprostý úpadek zdržují, ale, aby tento nenastal třeba rychlé, rázné nápravy učebnic.

Dr. Pekař. Dějiny československé. (Vlastivěda.) U sv. Václava se mluví, o „mnišské horlivosti“. (15.) Proč ne o svatosti? Státní povinnosti plnil. Byl přísný na sebe, ale prozíravý, statečný, demokratický a humaní. Národ v něm vždy viděl ideál rytíře a symbol samostatnosti. Měl na svou dobu nadprůměrnou inteligenci. Stavěl chrámy i

školy, pečoval i o vzdělání, sám lid poučoval, činil dobré skutky. Jeho velkorysou moudrost uznal dr. Novotný, Kalousek i Holeček, Jirásek, Balbín a Sládek. Zdobí jej veleba světce i bystrost státníka. Proč se naše, přece česká učebnice nezmíní aspoň, že I. prapor český v Kijevě 1914 byl svatováclavský, že první legie byly svatováclavské, že v den sv. Václava 28. září 1918 v Paříži učiněna smlouva, že český národ bude samostatným a že 28. října 1918 v Praze u sochy sv. Václava zavlál první červenobílý prapor jako znak naší svobody a samostatnosti! Lid český viděl vždy ve sv. Václavu rytířského bohatýra. Dr. Novotný píše v Č. D., str. 466.: „Není důkazem nepatrné prozíravosti, že Václav již tenkrát pochopil, co nám po 1000 letech patrně dnes.“

Sv. Vojtěch zůstal prý Čechům téměř cizincem. (17.) Založením kláštera v Břevnově r. 993, osmiletým působením zasáhl do života českého hluboko. Touha po jeho ostatcích, snaha Šebířova r. 1038 provésti mravní cíle jeho a legenda o suchu v Čechách svědčí, že žil v Čechách v dosti živé paměti.

List Jana VIII. z r. 880 je pokládán podezřelým. (13.) Jeho pravost dokázal Snopek v Revue Roma l'Oriente VII. (Grotta ferrata) a uznal jej i dr. Novotný.

V Praze prý odpustky prodávány. (50.) Konsistoř nařídila, že nesmí zpovědník určovat obnosu a pro odpustkové dary, almužny, vy-

staveny v kostelích schránky, kam každý vložil, co uznal a mohl. Nesmí se tedy o prodeji mluvit. Hlavní věc je milost posvěcující.

Názor dra Pekaře, že Hus učil katolicky, že byl katolíkem, že se mu vše mělo dokázat (str. 50.), nelze držeti. Bludy mu čteny z rukopisů a sněm nemůže teprve dokazovat, jako nedokazuje soud zloději, že krádež je zločin a konečně Páleč a deputace Husa dosti poučili. Autor se měl zmínit, že Hus k Václavovi a jeho milcům jevil chabost, že v kapli si dal odhlasovat odboj, že spílal. Autor měl napsat, kdo Husa dal upálit a že sám Hus trest smrti chtěl. (R. 1412.) Hus se vytácel v Kostnici, chtěl zprvu odvolat, až Mladenovic mu řekl, že by nebyl v Čechách možný. Krofta mu vytýká umíněnost, Palacký, že nešetřil míry. I přítel Rakovník jej napomínal, aby se mírnil. Sněm v Basileji nebyl takovým „triumfem husitství“ (54.), vždyť sněm uhájil stanovisko katolické, že kalich není nutný, že slovo Boží má býti hlásáno jen od osob řádně stanovených a hříchy trestány od osob kompetentních. Husité uznali i tradici v praxi církevní. Konečně papež kompaktát neuznal a nebyla od kališníků též zachována.

Pozoruhodná je však věta na straně 54.: „Většina země by byla slevila, kdyby se nebyla bála pomsty obce polní“. Tedy teror a ne svoboda. Lid násilím

k husitství nucen, na příklad v Hranicích a kněží katoličtí vyhnáni prostě, na příklad v Lipníku. Češi se bouřili jsouce listy Mladenovice štváni. Pius II. zrušil kompaktáta, ale autor měl říci, proč. (58.) Koranda před papežem tvrdil blud proti bibli, že přijímání pod obojí ke spáse nutno. Pius prohlédl, že vývoj věcí v Čechách spěje na levo. O náboženském a mravním ovoci husitství bylo vhodno říci více, neboť „po ovoci poznáte je“.

Šlechta katolická se prohlašuje „ne-snášenlivou“ (75.), ale byla protestantská lepší?! Byla by zvítězivši, učinila totéž, dí Krofta. (Č. Č. H., ročník 24., strana 327.) Co dí Denis? „Bez hrůzy nelze pomýšlet na vítězství šlechty.“ (737 Konec samostatnosti.) Dr. Pekař ve své Bílé Hoře strana 84. praví: „Fanatismus byl na obou stranách“. U Thurna aspoň (strana 84.) se mohl autor zmínit o osobních jeho pohnutkách vzpoury, že se mu nedostalo výnosného purkrabství. Reformace prý stvořila maďarskou literaturu. (84.) Již však roku 1400 františkáni, Tomáš a Valentin, přeložili Písmo sv. z části do maďarštiny a roku 1456 přeložil Báthory celé Písmo. Působil v Uhrách i humanismus v 15. století. Kol roku 1600 psal v klasické maďarštině Pazmany, katolický šlechtic. Dobře však dí Pekař strana 134., že kořeny našeho národního probuzení tkví v době proti-reformace. Byli to Balbín, Vavák, Pešina,

Beckovský a na ně navázali Dobner a Dobrovský. Na straně 160. nezmíněno při sociální otázce o památné encyklice Lva XIII. *Re-rum novarum* z r. 1891. Stížnosti v Římě proti maďarskému útisku pomohly, když byly prozíravými hodnostáři na příklad za Pia X. učiněny a Řím dobře informován, proto je jednostranné říci, že nepomohly. (156.) Na straně 104. je racionalismus přec jen vynášen, ale dnešní rozháraná kultura je ovocem jeho. Filosofie zbankrotěla, jak sami filosofové, Mareš, Foerster, Grothus, Fouillé vyznali. Tento dí: „Sledoval jsem takový zmatek názorů, že se mi zdá nemožným osvítit, co chtějí“. Názory pozitivistické se rozplynuly jako bubliny, názor křesťanský svítí jak maják. Není radno předčasně velebit. Molitor řekl: „Chceme-li zasáhnouti do času. musíme státi nad ním“. Rozum sám nestačí. Všeobecný, jistý světový názor dává jen zjevené náboženství.

Všeobecný dějepis. III. (Pro vyšší třídy). *Bidlo - Hýbl - Šusta*. Hned strana 4. vynáší Giordana Brunona, ač právě tento by měl býti mládeži výstrahou. Pokazil se již v mládí četbou nemravných básní. Mravnost je mu jen láska k prajednotě. Nebyl odsouzen pro přesvědčení o nekonečném vesmíru, nýbrž protože ztotožnil Boha se světem, učil panteismu, a že byl i státu nebezpečným. Nekonečnost vesmíru konečně nemůže nikdo exaktně dokázat. Wallace, Einstein a Hart-

mann tvrdí, že je konečný, omezený. Hartmann (Die Weltanschauung, 34). Věda přírodní se staví neprávem do rozporu s vírou. Kdyby i vesmír byl nekonečným, je jak je sám sebou podmíněný, nahodilý, měnivý a tudíž není sám od sebe. Musí býti a je osobní, od světa rozdílný Bůh. Panteismus je pln rozporů. Bůh by se miloval a vraždil. Kdyby se svět byl z Boha vyvinul, nebyl by vývoj od nižšího k dokonalejšímu.

Poznání zjevů přírodních prý otřáslo vírou v zázraky. (5.) K čemu to úmyslné otírání se o víru! Takové učebnice otřásají vírou, ale ne věda přírodní. „Zázrak, je rychlé ovládnutí duchem. Zázrak je žádoucný, neboť je žádoucné ovládnouti přírodu. Zázrak znamená svobodu Boha. Nepřipouštěti zázraku, to že je liberální? Nevěříte v zázraky, protože máte nauku proti víře. My v ně věříme, že máme důvody pro ně“. (Chesterton, Ortodoxie 244.) Může-li člověk zasáhnout! do běhu přírody, Bůh by toho nemohl! Věda nesmí ničeho předem popírat.

Člověk prý má vrozený sklon k ctnosti. (5). A což to Senekovo: „Video meliora proboque, deteriora sequor. (Vidím, co je lepší, následuji horšího.) Již dítě jeví porušenost. Na téže straně se staví právo přirozené do protivy s právem pozitivním, božským, nadpřirozeným a s veškerou tradicí. Právo přirozené je však jen odlitkem zákona věčného, božského. Veškeré dané právo lidské

musí spočívat na právu přirozeném a z něho vycházeti. Pramenem práva přirozeného je Bůh. Bludně učil Grotius, že zákon přirozený byl by závazným, i kdyby Boha nebylo. Bez Boha by se stal právní řád jen donucovacím opatřením. Právo je částí mravního dobra (Tomáš Ak. S. Theol. 1, qu 21.) a to je odleskem podstaty Boží. Grotius, jejíž kniha velebí, pravil, že právo vlastnictví pochází ze smlouvy a VII. přikázání prý teprve následovalo. (Ve spise de jure belli.) Smlouva však by nevázala potomků. Právo vlastnictví vychází z přirozeného pudu sebezáchovy a ten pud je od Původce přirozenosti, od Boha. Lev XIII. 28. prosince 1878. Dobře napsal dr. Kohler: „Kdo chce poznati teorii práva přirozeného, ať se vrátí k čilému životu scholastiky. Grotiem počíná ne původ, nýbrž rozklad práva přirozeného.“ (Deutsche Lit., Zeit. 1908, II., 29.)

Naprosto je nesprávné, že v Japonsku se misionáři pletli do domácích sporů (str. 10.). Ani slova nemá Autor o děsně krutém jejich mučení. I děti mučení. Zášť proti katolickým misionářům rozdmýchali ziskuchtiví holandské protestantské obchodníci. Pro katolické mučeníky nemá kniha slova soucitu, ale pro německé protestanty v Jáchymově, kuté Němce, štvané ze Saska má kniha hned politování (18). Jansenisté prý kladli důraz na citovou prohloubenost náboženskou. (23.) Což katoličtí

mystikové a světci ne?! Ludvík XIV. počínal si absolutisticky i proti katolické církvi, nejen protestantům. (23.) Koniáš označen jako „vášnivý“ hubitel českých knih. (41.) Nezničil ani polovici mu přičítaných knih a cennou ani jednu. (Vlček, Děj. lit., 60 a Hanuš Č. Č. M., 63., Tomek, Děj., 30.) Za špatné dával dobré a Denis jej líčí jinak, jako nadšeného, střídmeého, laskavého, trpělivého, neunavného muže. Voltaire je veleben, (50.) ač jeho spisy nemají ceny vědecké a jsou plny rozporů. Na příklad, jednou hájí svobodu neomezenou, jindy determinismus. (Le philosophie ignorant.) Osobně byl ještěitný patolízal. Kant prý „poznal“ (snad tvrdil) naprostou subjektivnost všech představ. (51.) Ano, Kantem začíná subjektivismus, anarchismus, bolševismus, nihilismus - a naše knihy ženou do toho mládež. Čím Kant dokazuje subjektivismus? Rozumem, tedy přece rozum něco objektivního poznává. Přece tedy je něco pravda. Co žádá rozum všech a vždy, je pravda. Wundt praví: „Co každé normální vědomí uznává jako zřejmé, zveme jistým“. Oheň hoří? Proč to všeci znají a tvrdí? Protože důvod je jistě ve věci samé. Srovnáme-li fotografii s originálem, přesvědčíme se o objektivnosti. Vidíme-li denně všeci všude vždy vycházeti slunce, poznáváme objektivní řád. Při každém poznání poznáváme podmět od předmětu, tedy něco objektivního je. Proč představa dubu tohoto není představou tohoto

topolu? Není člověk měrou věcí. Bolest cítíme v sobě, barvu vidíme mimo sebe, je tedy něco mimo nás. Poznáváme věci stejně trojúhelník, tedy poznáváme věc, jak je. Syn má otce, stroj strůjce, zda tu nepoznáváme princip dostatečného důvodu, zda nemá účinek příčiny?! Představy jsou tedy objektivní.

Zednářství se líčí nevinně jako boj proti předsudkům. (52.) Zatím „Rivista della Massoneria Italiano“ praví, že cílem jich je: zničení náboženství, odkřesťanění školy, rodiny a života a zničení autority a katolické církve, již vypovídají boj na smrt. (Memor. Nejv. rady 1895 čís. 85.) Chystají rubáš všem náboženstvím. (Bull. Conv. Gr. Loge de France, říjen 1922, str. 198.) Zamýšlejí světovou diktaturu, proto se chystají k revoluci (c. 1. 636.) volajíce: „Ať žije republika všesvětová“ (str. 403.). Bernardin, velmistr v Nancy, prohlásil: „Jsme la Contre-Eglise (proticírkev)“.

Jesuité prý ve Španělsku bojovali proti hospodářským a obchodním novotám. (52. až 53.) Co vše se na ně sveze! „Ve Francii měli prý ziskuchtivou účast na obchodě“. Nezmíněno ovšem, že Pombal mnohé popravil a jiné vypudil a listiny generálů řádu padělal lživě. Jen Le Lavalette jediný měl proti vůli a bez vědomí řádu účast na koloniálním obchodě. Řád dal zaň náhradu. Na jedné a téže straně se Jesuitům vytýká, že byli proti obchodu, a že brali účast na obchodě! Zatím se Jesuité zastávali Indiánů proti zisku-

chtivému vyděračství Španělů. Zkresliti tak hanebně dějiny v učebnici je věru zločinným pohoršením.

Do b n e r prý útočil na hráze protireformace. Zatím on právě dokázal existenci sv. Jana Nepomuckého. Arcibiskupství olomucké prý zřízeno 1782, zatím bylo založeno 1777 (str. 59.). Přirozené právo, ideál státu sloužícího blahu lidu prý odporovaly názoru o božském původu moci vladařské (69.). Zatím právo přirozené samo je původu božského a nauka o božském původu moci právě vladařům vnuká zodpovědnost a povinnost o blaho lidu, co nejvíce pečovati. Věta v knize značí neznalost základních pojmů křesťanské filosofie! Minulost se zve dobou temna (70.), ale jak se zatemňují dnes žáci předsudky a nevědomostí o dějinách té minulosti! Sociálně jsme nedostihli středověku řekl dr. Bráf. Sám Comte v Sociologii dí: „Katolicismus se snažil vnésti do mas vědu a vědomosti“. (933.) „Církev přispívala k vývoji universit účinně“, řekl dr. Goll v Brně kdysi pozván tam na přednášku. Dufourg dí: „Věda se zrodila ve středověku“.

Všecka moc je z lidu prý. (96.) Úcta k autoritě je prý reakce. Potom veškera libovůle by byla oprávněna. Většina nemá vždy pravdy. Potom contrarevolucí by mohla býti republika zničena. Lid není takovým dobráčkem. „Idealisování lidu je výrazem nespokojenosti se společností. Vo-

lání po vládě lidu je volání do neznáma po lepším“, napsal dr. Kalláb v Přítomnosti v září 1925. Pud Tvůrcem daný nutká ke společnosti a ta vyžaduje autority. Moc její pochází tedy nepřímo od Boha. Lid si volí jen formu vlády. Hlásati, že veškerá moc je pouze z lidu, je hlásati možnost permanentní revoluce. Mluví se o slepé úctě k oltáři, (109.), ale kdo podrývá náboženství, otrásá i pílířem státu, řekl Waschington. Nie Dieu ni maitre. „Zákony nemají větší opory než v náboženství“, píše Hegel. (Fil. dějin II., 538.) S náboženstvím upadá i úcta k učitelí a k otci.

Řehoř XVI. se prohlašuje neschopným. (113.) Právě on si dopisoval s Jungmanem, podporoval obchod, průmysl a školství a zřídil museum etruské!

Moc státu moderního se až příliš zdůrazňuje (161.), jakoby byla jediný pramen práva a dobra, což vede k státnímu absolutismu z doby „temna“ zvané v knize. O katolických umělcích, buditelích v knize nic. Za to Zola veleben (163.), dnes i ve Francii překonaný. Marx podán (167.) bez vysvětlení nesprávnosti jeho zásad a též Darwinův nenáhlý vývoj jako fakt podán (160.). Zavrhovat vývoj bylo by zpátečnictví, ale přemrštěná evoluce má též protinámítky. Jsou i skoky, degenerace, stálost, náhlé se objevení živočichů, dokonalá přizpůsobenost většiny jich, současné řady vývojné, což při-

pomíná dr. Němec, Belt, Branka. Marxova nauka, že poměry hospodářské tvoří osudy lidí a idey, a že dějiny jsou jen výslednicí nevědomých sil hospodářských, je nesprávná a též jiné zásady o nutnosti krise a boje a ceny zboží neukázaly se dnes správnými, což přece nutno žactvu říci. Jsou to dokázané věci zkušeností jako mylné. Proč taková šetrnost ke všemu, jen ne k církvi! Proč její dobré stránky a zásluhy se stejně, spravedlivě neocení. Na pravdu a spravedlivé uznání má i církev přirozené právo, jež tolik kniha velebí. Fiat justitia! Právo všem!

Bidlo - Hýbl - Šusta. Dějiny starého věku I. Autoři tvrdí: O stáří lidstva mluví se o 50.000 letech, neb moc tisíci letech. (6.) Toť domněnky, které nemají podkladu, dí Laparent (Traité de Geologie 330.) Bumüller čítá 11.000 let řka, že rychlý rozvoj lidstva nežádá velkého stáří. (Pravěk 1914.) Brasz 16.000 let. (Pradějiny 33.). Nežili první lidé „úplně divoce“. To dokazují objevy v Mustieru, v Combarelles, v Předmostí a jiné. Maso pekli, znali oheň, cítili s raněným, měli jisté zbraně a jehly. Kanibalismus, divokost vznikla následkem stěhování, odloučení a válek. (Wiedermann, Jahrbuch der Natur, 1908, strana 185.)

Animismus prý byl prvním náboženstvím, na příklad u Číňanů a Semitů a kněží prý vznikli z kouzelníků. (Str. 114., 19., 112. a 9.). Jsou národové, kteří o duších nevěděli, ale

náboženství měli. Názvy „nsambi, vakau“ v Africe značí ducha nepochopitelného. Lang dokázal, že víra Indiánů ve Velkého ducha, byla monoteistická. V čínské knize Schi King se nazývá nejvyšší bytost „vševidoucí“. Harlez dí: „Od prvních dnů svých dějin, věří čínský lid v jednu nejvyšší bytost“. (La contraverse I., 286.) V knize Schu a Schit mluví se o duších, ale jako sluzích Pána nebes. Schröder dokázal monoteismus původní i u Feničanů a Assyřanů. Lang, dříve animista, dí: „Musíme se spřáteliti s původním monoteismem u Australců a Křováků“. (Zeitschrift für Ethnologie, 1906, 540.) Pygmeové obyvatelé ostrovů Andamantských a na Malaise neznají kultu předků, Indové a Černoši ničeho o fetišismu, Žluté plémě a obyvatelé staré Kalifornie ničeho o totemismu. Müller dí: „Mythologické náboženství předpokládá rozumné náboženství, jako nemocné tělo — zdravé“. (Vorles. über die Sprache, IV., 386.) Též dí: „Je nápadno, že nejstarší národové mají o Bohu pravé představy“. (Allgemeine Gesch., I., 24.) Rouge praví: „Víra v jednoho Boha a v nesmrtelnost duše, ty pojmy se podobají démantům zasazeným do rámce přívěsků později nahromaděných“. (Annales de la philos. chrétiennes.) Jahve nebyl jen semitským bohem kmenovým a ne teprve od doby Perikleia, jak dí kniha. (110.) V něm měli býti požehnáni všichni národové. Je jediným pravým, ježž Abraham

ctil před svým vyvoláním. Na str. 28. se mluví o „sledech lidských obětí“ u Israelitů, že Mojžíš byl pouze hrdinou Pentateuchu, a Velepíseň Šalomounova že je písní milostnou. „Domněnku o sledech třeba odmítnouti“, dí dr. Selbst. (Das alte Testament, 632.) Obět Jeftova vznikla ze styku s pohany a mylných názorů doby zkažené v úpadku. Mojžíš, ač všechno nepsal, nebyl pouze hrdinou. (Dt., 31, 9; Josue, 23, 6; Jan 5, 54; Tacitus a Juvenal.) Obrazy mnohé ve Velepísni se nehodí na nevěstu. Velepíseň líčí ideální poměr Boha k národu israelskému; milostnou není. (Sedláček, Úvod do Starého Zákona 344—45.)

Peršané, Řekové a Medové ctili prý původně síly přírodní. (33—36.) Jednou se praví, že původní náboženství byl animismus, jindy úcta předků, jindy úcta sil. Tož kdy vlastně má kniha pravdu?! Napřed byl u všech lidí pojem o Bohu, jako bytosti dobré (Jupiter Optimus, Dyaus (světlý)). Kde je příroda divočejší, byli by museli lidé míti o Bohu pojem hrůzný, kde krásná, dobrý. Na Mexiku starém vidíme opak. Člověk měl náboženství vždy a proto nebyl k němu přiveden strachem. (Le Roy, Hlídka 1914, strana 793.) Vliv manismu a čarodějství na ideu Boha je z doby dekadence. Třeba rozeznávat náboženství, mytologii (pokus vysvětliti zjevy) a magii (pokus síly si podrobiti). Napřed byli kněží, potom kouzelníci.

Řekové věřili napřed v jednoho boha, jež zvali Chronos.

„Základ všeho jsoucna je nezničitelná látka (atomy)“, stojí na str. 58. Toť čirý materialismus. Základem hmoty, ale ne všeho jsoucna, jsou atomy, molekuly, elektrony. Je to ovšem hypotéza. Hmota je nezničitelná, ale jen pokud se týká sil přírodních. Věčná pralátka je však nesmysl, řekl Kant. (Schanz, Apol. I., 169.) Hmota je nahodilá, složitá, odvislá, neživá, nehybná, nerozumná, ne-svobodná, lhostejná k bytí a k nebytí a tvaru, nemůže tedy býti sama od sebe. Co je samo sebou nutně od věčnosti, může býti jen jedno; atomů však je spousta. I atomy i monady, jak uznal Leibnitz, musel někdo uspořádat.

Stoikové vylíčení v nejlepším světle a Epikur dobře nevysvětlen. (71.) Stoikové neznali účinné lásky. Epikur popíral ne-smrtelnost duše a hlásal libost, což je ego-ismus. Duše mu byla shlukem atomů. Jak však může z milionů atomů vzniknouti jednota sebevědomí?! Na str. 116. Bůh pravý psán s „b“. O Kristu jako o Bohu se nemluví, nýbrž o jeho nauce, jako o novém myšlenkovém „proudu“. Kristus dokázal své božství zázraky, jichž marně chtějí vysvětlit sugescí, hypnosou, spiritismem, jak dokázali dr. Beran, dra Knurová, (Christus medicus?) a Kafka (ve Svítání), absolutní bezhříšností, svatostí, láskou a vzkříšením Svým. Jeho nauka není pomíjejícím proudem, nýbrž absolutní Pravdou.

On je Pravda sama. Jeho nauka nebude překonána, což uznal i Rousseau, Kant, Palacký, a jiní. Nero prý nezapálil Řím. (117.) Tacitus, Suetonius, a Sulpicius Severus dokázali, že ano. (Hlídka, dr. Hubík, 1915, 49.)

Vlivem císaře zvítězilo prý v Nicei „mínění“ o božství Kristově. (127.) Božství Kristovo není pouhé mínění a v Nicei předsedal jménem papeže Silvestra biskup Hosius. Císař jen biskupy oslovil a udržoval zevní pořádek, ale nevměšoval se do dogmatických jednání. Rozhodly důvody bible a tradice. Císař po proslovu ustoupil „proëdrům“, předsedům jimiž byli Hosius, biskup z Korduby a dva římské presbytery. Hosius též předložil symbol víry v božství Páně. Tak popisuje zasedání sněmu současník Eusebius. Jsou tedy i v učebnici Starověku náboženské i vědecké nesprávnosti. Pro katolickou mládež se nehodí. Mládež potřebuje knih zaručeně pravdivých a k idealismu povznášejících.

Bidlo - Šusta. Dějepis středního a nového věku. Kniha obsahuje na čtyřicet míst buď historicky ne zcela správných nebo aspoň jednostranně podaných.

Na str. 5. stojí, že císař (v Cařihradě) byl považován za rozhodčího a hlavu církve. Ano, císaře se dovolávali, ale bludaři. Řím však protestoval a katoličtí biskupové někteří též, na př. sv. Atanáš. V Miláně proti Konstanciovi protestovalo 5 biskupů, r. 355 i papež Liberius, začož posláni do vy-

hnanství a četní biskupové egyptští posláni do dolů. Papež Martin I. za Konstanta II. týrán, vězněn, vyhnán na Chersones, kdež r. 655 zemřel utrýzněn. Biskup opat Maxim se dvěma žáky zkomoleni, jazyk jim vyříznut a pravá ruka uřata. Císaři Heraklius, Valens, Kanstans II., Zeno a Konstancius si moc rozhodčí osobovali. Pozoruhodné je, že bludaři vždy jako i dnes u nás se utíkali pod ochranu státní moci. Na západě byla tehdy církev vždy neodvislejší. Řím prý teprve od II. století požíval zvláštního postavení. (str. 9.) Již však v I. století byl primát papeže vykonáván i uznáván, jak svědčí listy Klimenta, Ignáce a Polykarpa. Na str. 11. se líčí, jací byli biskupi, ale proč nezmíněno, že byli též výteční biskupi, Wolfgang, Dunstan v Canterbury, Willigis, Vojtěch, Zdík, Ondřej, Otta bamberský, Bruno a jiní. Též synody reformní konány v Anglii, Francii a v Německu.

Na str. 20. je veleben dle Drapera Islam pro kulturu, ale známo dnes, že stavby Maurů konali architekti křesťanští, že mnohé věci byly známy již před nimi a jiné uměli přejat od podmaněných národů. Jejich osvěta byla lichá a zásady zhoubné. (Bougaud, Církev 263.) Aristotela špatně učenci moslemínští podali. Algebru přejali z Indie. Omar spálil obrovskou knihovnu v Alexandrii. Duchovenstvo prý se stavělo po bok barbarské moci světské. (92.) Tehdy

pokřesťanění šlo s vrchu. Autoritu světskou uznávati není přece zlem. Proti přehmatům se i kněží stavěli, na př. u nás sv. Metod, na Východě mnichové proti obrazoborectví.

Karel Veliký se prý cítil hlavou církve a papeže považoval za podřízeného. (26.) Církev však neschvalovala, když na př. císař mocí Sasy obracel na víru. Císař vykonával jen soudní moc, ale ne nad papežem, nýbrž nad státem papežským, ale soudci museli dávatí vždy napřed zprávu papeži. Císař se považoval za „ochránce“ církve. Obraz v Lateráně z r. 800 ukazuje nejlíp poměr císaře a papeže. Oba klečí vedle sebe před sv. Petrem. Papež přijímá klíče, císař meč. Moc světská a duchovní tu jako rovnocenný vedle sebe uznány bez „nad“ a „pod“. Karel II. r. 875 se zřekl i soudní moci nad státem papežským.

Císař Lev III. prý začal obrazoborectví, že upřílišená asketická zbožnost zdála se býti na újmu hospodářské zdatnosti i válečné“. (29.) Lev III. však chtěl se zavděčiti Mohamedánům, obrazy nenávidícím a odpor proti obrazům nabyt ze styku s Pauliciány bludaři.

Bidlo se nezmiňuje na str. 30. nic o zločinném Bardovi na dvoře císaře Michala za doby sv. Cyrila. To patří do dějin. Nepraví na str. 31., proč v Římě Rostislavovi nevyhověno, protože totiž neměl papež tam tehdy žádných slovanských věrověstů. Nezmíněno na str. 33., že Wíching padělal

listiny papežské, čímž byl papež pozdější Štěpán uveden k zákazu liturgie slovanské.

Papež prý se chtěl státi dědicem vrchní moci císařské i ve věcech světských. (40.) Toť nesprávně. Moc papeže stoupala vývojem událostí. Lid se k papeži utíkal sám a viděl v něm ochránce. Papeži Lev I. a Řehoř Vel. Řím zachránili. Zachariáš a Štěpán III. musili konati úmluvy s králi franckými a longobardskými. Pokřtěná knížata jako samozřejmé považovala, že papež zaujímá přední místo. Zachariáš tázán, komu patří žezlo. Papež, jako náměstek Knížete pokoje, jevil se býti povolán za zprostředkovatele. Klesáním moci světské stoupla vážnost hlavy církevní. Poddaní nalézali u papeže záštitu. Papežové hájili svobody a práva lidu, což uznává i Comte v Sociologii. Innocenc III. a Urban VIII. si osvojovali právo kritiky, jestliže se panovník křesťanský dopustil hříchu. Nepovažovali jej za podrobena ratione domini, (z důvodu panování), nýbrž ratione peccati. (z ohledu hříchu). (can. 6. X. de majoritate.) Jan XXII. se dovolával práva podmíněně, když byl spor volby. Ritter dí: „Idea středověku byla, že panovník drží říši jako léno Bohem udělené. Vzpoura proti Bohu odnímal léno a náměstku Božímu připadal rozsudek o tom“. (Kirchen-Gesch. I.) Poměr tento se sám vyvinul vývojem událostí. Taine dí: „Církev stvořila útvary nové státní upevněné kázní“. (L' ancien régime I.) Papeži

zasahovali pro blaho poddaných. Na př. Alexander III. zakázal prodej křesťanských vojnů a upravil válčení. Papež si přisvojoval moc zasahovat do věci světských „nepřímou“, pokud by odporovaly mravům. (Dr. Samsour, Dějepis 574.) „Papežové chtěli trvat na poměru otcovsko-synovském“, dí dr. Sojka. (Papež suverén 16.) Neústupnost knížete některého a jeho přehmaty způsobily, že některému papeži, na př. Řehoři VII. a Bonifácovi VIII. vyklouzly výroky o „nad“. Cílem papežů bylo spojití křesťanstvo v jednu rodinu.

Papež prý schvaloval odpor Uhrů proti říši německé, že země jejich je lénem papeže. Což bylo zlem, když papež bránil rozpínivosti německé! Lémem dal Uhry papeži král Štěpán který založil 10 biskupství, četné školy a domy poutnické a vydal zákoník na základě křesťanském, začež dostal titul „legát apoštolský“.

K čemu mluvit pořád u Václava, Vojtěcha a jinde o „mnišské horlivosti“. (48.) Byli přísní na sebe a proto lze mluvit o svatosti jejich.

Na str. 50. stojí, že liturgie slovanská vypuzena, až nastal rozkol východní. Tento však nebyl toho příčinou. Vypudili slovanskou liturgii sama naše knížata. Svatopluk jí nepřál, ani Spytihněv I. i II., ani Břetislav II. Sám Pešek píše: „Spytihněv II. (1055—61) neměl v lásce slovanské mnichy. Nenávist jeho k nim šla tak daleko, že je vypudil“. (Z domova

121.) Michal Cerularius prý způsobil r. 1054 roztržku Východu od Říma, že papež šířil moc v Dolní Itálii (str. 59.). Michal se odtrhl ze ctižádosti a pýchy. Proč neposkytli však císaři z Cařihradu pomoci Itálii puštěné od Hunů, Vandalů a Longobardů! U Španělů mluví kniha o „náboženském fanatismu“ (63.), ale což Maurové a Židé nepáchali fanatismu na křesťanech! Hanobili hostie, komolili kříže, chtěli se zmocnit Toleda.

Sv. Tomáš prý tvoří dodnes, „základ životního názoru katolického“. (68.) Ten tvoří zjevení Boží, evangelium a učitelský úřad církve. Tomáš dal základ křesťanské metodě filosofické. Scholastika prý měla moc pověřivého. Hellwald však dí: „Z doby té máme velkolepou budovu myšlenkovou“. (Kult. děj.) Sombart praví v Bourgeois: „Jaké množství praktického vědění tkví ve scholastice“. Albert objevil zink a arsenik, Mauro kompas, Tomáš vysvětlil příliv a odliv přitažlivostí měsíce, Albert mluví o anatomii hmyzu, (De nat. locorum), vysvětlil různost tepelných pásem. (Papou, Revue pratique II., 1914.) Dr. Nejedlý píše v České kultuře: „Celá novodobá kultura spočívá na středověku“. (č. 7.) Fysiologus nemluví ničeho o potvorách, zvířata jsou mu symboly a k jejich vlastnostem připojuje morální výklad. (Kraus, Geschichte der Kunst.) Neučí dnešní monismus pověře, že živé vzniká samosebou z bláta! (Bathybius.)

Inocenc III., prý se činil lenním pánem celého křesťanstva. (73.) Vývoj vysvětlen nahoře. Inocenc III., užíval moci ve prospěch mravů. Donutil Filipa IV., francouzského, aby zase přijal ženu Ingeborku, též Alfonse IX., leonského, aby propustil neteř, již neprávem za manželku pojal. Sicilii dal roku 1198 lénem Bedřichu II., protože sama Konstancie o to žádala. Konečně již Robert Guiskard přijal Sicilii roku 1059 lénem od Mikuláše II.

Na stránce 73. mluví autor o odpustkových platech“. Byly to „náhradné almužny“ (redempce) vzniklé v sedmém století v Anglii. Tyto almužny byly i pro sociální účely: na stavbu silnic, mostů, nemocnic a chrámů a na vysvobození Palestiny z moci Turků.

O Albigenských, Katharech (str. 74.) a inkvisici (strana 137. a 165.) se nepíše důkladně. *Lea* dí: „Kdyby byli bludaři opanovali, bylo by to osudným“. (Dějiny inkvisice I., 117.) *Döllinger* píše: „Zvítězivše, byli by vše vrhli do barbarství“. (Církev a církve 51.) Vraždili i ženy i děti, pálili a tak byli i společnosti nebezpeční. Inkvisice soudila i lichváře a zločince. Vinník dostal dvakrát výstrahu a lhůtu, aby se dobrovolně dostavil. Tortury se smělo užítí na půl hodiny po úradě s biskupem. Osobní nepřátelé ze svědectví vyloučení. Justice světská byla horší. Sixtus IV. a Pavel II. žádali šetrnost. Často vinník

k hranici pouze přiveden, ale nepálen. To vše uznal i Šusta v řeči v Praze roku 1915.

V boji s Hohenstaufy se líčí černě jen papeži (83), ale Hohenstaufové dle práva římského si chtěli z papežů činiti podřízené sluhy, chtějíce obnoviti staré absolutistické imperium římské. Na straně 86. mluví se o „vášnivém“ Bonifáci VIII., ale nic, že Filip IV. padělal papežské bully. Byl Bonifác sice ukvapeným, ale zasloužil se o evropský mír. Mluví se na straně 111. o zpovědi, odpustcích, řeholích, očistci, hierarchii, o úctě obrazů, ostatků a svatých, jakoby neměli podkladu v bibli, avšak o zpovědi píše Jan I., 9, o odpustcích Matouš 16, 19; 11, 18 a sv. Pavel do Korintu. Očistec zdůvodněn: Sirach 7, 32; II. Mak. 12, 46. Ostatky: Skutky ap. 19, 12; obrazy jsou dovoleny zhotovením cherubínů ve svatyni; hierarchie II., Tim. 1, 6; Mat. 16, 18; Skutky ap. 20, 28; mnišství, Mat. 19, 12, 16. Písmo svaté neobsahuje všeho, nepsali apoštolé všeci; některé listy se ztratily. Bez církve nevíme ani, co do bible patří. „V bibli jsou mnohé věci nsnadné“, dí sv. Petr. (II. 3, 16.) Společnost nemůže býti řízena slovem psaným“, píše sám Harnack. (Dogmen-Geschichte I., 416.)

Uznával-li Hus, jak sám Šusta píše na straně 115. koncil za nejvyšší autoritu, měl se podrobiti. Proto vyčítavě psáti, že sněm žádal „prosté odvolání“ (strana 112), je nesprávné. Šlo o bludy zavržené, Hus byl dosti

poučen rozhovory soukromými a formule odvolací nebyla „prostým“, nýbrž podmíněným odvoláním. Pominuto, že Hus i v Kostnici kázal proti zákazu, že o dekret kutnohorský měli i katolíci a jiní zásluhu, francouzský vyslanec na příklad! Špatné je, že Hus dospěl k svým názorům vlastním vývojem, když přece tři čtvrtě jeho Páteře a jedna třetina Desatera jsou slovně vzaty z Wiklefa, což uznal i dr. Krofta. Hus sám vyznal: „Wiklef mi otevřel oči“. V Husově „Nullus est dominus“ nen skoro ani slova Husova. O Gleitu dí Flajshans: „Zaručoval mu bezpečnost všude, mimo Kostnici, kde platila pravomoc papeže“. Že by byl Sigmund slíbil Husovi návrat, kdyby se i nepodrobil, „je těžko věřiti“, praví Palacký. (Doc. 173.) Gleit nemohl dáti securitatem a jure, dí Hefele, Müller a Berger. Byl pasem. Hus nebyl „vláčen po žalářích“. Byl ve dvou klášteřích, dominikánském a františkánském v cele a na hradě Gottlieben, kde vězněn i Jan XXIII. Nic nezmíněno, jak Hus spisy tajil, jak v kázáních generalisoval, spílal, jak se chlubil vzdorem a neposlušností, jak neprávem obžaloval Zbyňka z bludu, jak mu psal prudký list, jak velebil Wiklefa, jak v boji proti odpustkům v Replice impugnantí cruciatam vynechal z bully papežské „dle možnosti vere poenitentibus“. Nezmíněny ani chyby Husovy: dle Palackého chtivost slávy, neposlušnost, vášnivost.

Středověk prý neměl pochopení pro umělecký celek antiky, jež mu byla dobou temnou. (133.) Z antiky brala církevní filosofie prvky „*philosophiae perennis*“, mniši opisovali klasiky. Smysl pro klasickou formu obnoviti se snažili Lullus a Jan Salisbury a jiní.

U panny Orleánské, již i liberální vláda francouzská veřejně vzdává úctu, se praví o „domnělém Božím poslání“. (139.)

Na str. 145. stojí, že středověk nepřál radosti. Jak radostiví svatí byli sv. František a Bernard! Jak chmurné stíny měla antika, již kniha velebí, se nedí ničeho. V ní plesali jedinci; miliony úpěly v otroctví, proti němuž církev vydala na 600 výnosů.

Luther prý pochopil Pavla a Augustina, že Bůh není soudcem. (146.) Zásadě Lutheřově: „Hřeš, jen věř“, by se to ovšem hodilo. Ale nechal snad Kristus církev 1500 let blouditi?! Zatím sv. Pavel píše: „Všichni se musíme ukázati před soudnou stolicí“. (II. Kor. 10.) Bůh je dobrý otec, ale my musíme býti dobrými dítkami. I dobrý otec trestati musí. Bůh je i spravedlivý. Celá II. hl. II. listu k Thes. mluví o soudu atd. Sv. Augustin ve Vyznáních píše též o soudu Božím. Proč vynecháno, že Luther radil pánům: „Bodej, bij, škrť; je na čase sedláky utratit jak psy“. (6.000 sedláků pověšeno.) „Protestantismus zadržel spíše rozmach osvěty“. (Balmes, *Le protest.* XLV.)

Stále se mluví o prodeji odpustků. (146.) Je to protestantská fráze. Peníze byly akcesorní (dodatečné), kdežto podmínkou absolutní byla posvěc. milost. Leipziger Tagblatt 29. V. 1879 měl: „Moc psáno o „Kramáři“, Tetzlovi, ale moc je nesprávného“.

Jesuité prý pobuřovali Irsko a Anglii vysílajíce tajné agenty. (168.) Vysílali misionáře s obětí jich života. 1581 usmrčen Edmund Kampián. Pod trestem smrti nesměl kněz katolický za Alžběty do Anglie. O děsných krutostech na katolících nemá kniha ničeho. Alžběta, dí protestant Cobbett, za rok usmrtila více lidí, než inkvisice za sta let. Jindřicha IV. prý zabil „fanatický katolík“ (171.), ano, ale pološílený. Obrana katolíků je „vášní“ (169.), ale o krutostech Hugennottů nic. Montgomery dal v Ortesu porubat 3.000 katolíků, Briquemant nosil náhrdelník z uší pobitých kněží. Hugennotti volali Němce. V r. 1562 pobili 400 kněží. O osobních příčinách vzpoury pánů českých před Bílou Horou se kniha nezmiňuje. (178.). Při osvobození Prahy r. 1648 nic není o Plachém. *Antitrinitáři* prý předstihli dobu a značí vyšší vývoj. (186.) Kniha zcela zřejmě odporučuje racionalismus a prohlašuje nejsv. Trojici jako pravdu proti rozumu, aniž jí rozumí. Což není v nás Trojice v jednotě! Duch, myšlenka, vůle a přec jedna duše. Což není též v přírodě Trojice v jednotě! Led, sníh, pára a přece to vše voda. Otec Bůh je podstata, Syn jeho Moudrost,

Duch jeho Láska. Bůh Otec poznáváje Sebe tvoří Slovo, v němž zobrazeno a pojato vše, co je. Vzájemná jejich láska věčná je Duch. Rozum žádá v náboženství tajemství, neboť Bůh je Intelligence nekonečná. My neříkáme, že v Bohu $3 = 1$, že snad 3 bozi jsou jeden Bůh. Není v Trojici naší ničeho proti rozumu. „Učí-li víra něčemu nepochopitelnému, nikdo nemá práva ji zavrhovati, jinak by musely býti zavrženy všechny vědy, protože všechny mají tajemství“. (Hurter, Ueber die Rechte der Vernunft.)

Za Sigmunda III. prý hierarchie páchala ukrutnosti. (186.) Biskupové čelní, hnězdenský, Karnkowski a krakovský, Bialobrzski ničím se krutým neprovinili. Ale proč neřekne kniha, že protestantská šlechta polská Polsko rozbila spojujíc se s Pruskem a Ruskem? Jak zpupně si počínala šlechta evangelická i jinde, na př. ve Štýrsku, Rakousku též nic není řečeno. Tak žáci jsou zcela tendenčně a jednostranně a omezeně vzděláni.

Na konec str. 190. se mluví stále o moci Říma, o vítězství nad Římem. Na to je dějepis?! Je to protikonfesní štvání. Kulturní boj se rozhoduje kulturními zbraněmi, pravdou a láskou. Tak se mluví žákům katolickým, podrývá se konfesní mír, vštěpuje zášť a nesnášenlivost, čímž nabývá kniha rázu zcela nevědeckého, pozbývajíc objektivnosti. Zabíhá do oboru čistě náboženského.

Výchova má býti dle Komenského jednotná, harmonická. Na naší škole je však celá výchova rozpoltněna. Odporují si učitelé, odporují si knihy. Je rozpor mezi školou a rodinou. Je chaos v hlavách dětí.

Přímo drze nestoudná a protikatolická je „Občanská nauka“ od učitele *Boh. Svačiny*. Je zavedena na mnohých školách měšťanských jako učebnice. Čte se z ní a zadává. Znáám rodiče, kteří poznavše obsah dětem knihu odepřeli koupit a nekoupili. Kniha je důkazem, že Občanská nauka není naukou o státních zřízeních a občanských ctnostech, nýbrž morálkou a náboženstvím, nebo vlastně protináboženským bagrem. Uvedu ukázky, jichž nesprávnost je zřejma z předešlých statí. Na str. 18. se dí: „Náš národ byl odedávna zastáncem pravdy. Prokázal to skvěle v době husitské, kdy celý (?) národ se zbraní v ruce hájil pravdy (?) svého mistra Husa proti církvi a celému (?) světu“. Byl Hus snad samým Bohem poslán? Což nechal Kristus svou církev 1400 let bloudit?! I velmi tendenční dr. Novotný připouští, že Hus skutečně byl bludařem. (M. J. Hus, Život a dílo 2. díl, 457.) Dí o něm: „Zakrýval s podivuhodnou vypočítavostí pravé smýšlení“. A to je charakterní?

Na str. 27. stojí: „Jos. Strouhalů byl nejsilnější z celé vsi. Když byl u odvodu, pravil mu lékař: „To je tělo!“ Čím si zjednal takové síly? Od mládí byl členem „Sokola“.

Na str. 41. je toto: „Králík vznikl z vajíčka v matce, v samici. Spojením se králík ů dostane se semeno králíka do samice a oplodní vajíčko . . . atd. . . . Člověk je podřízen týmž zákonům jako zvířata. Vy jste plodem lásky otce a matky. Vznikli jste z vajíčka v těle matky atd. . .“ Výsledek tohoto poučení je tento: Děvčátko z I. třídy měšťanské školy, na níž tato kniha zavedena, přišlo domů a praví ustrnulé matce, paní úředníka: „Již vím, jak se rodí děti. Tak, jako zvířata. Maminko, já vím, co je s Vámi. Budete mít chlapečka, ale já chci radš děvčátko, protože už byste mě neměla tak ráda“. Toť faktum. Jak pohlížejí děti teď na rodiče? Teď chápeme, že se dějí na školách u žáků i studentů děsné nemravnosti. Nikde v knize při tom „poučení“ ani slova o duši a vznešeném cíli manželství.

Proti sexuálnímu poučování se vyslovili: Paulsen, Hall, Gurlitt, Foerster a jiní světoví vychovatelé. Příroda skrývá taj vzniku života. Jaká ztřeštěnost to dětem odhalovat!

Na str. 63. není jasně vylíčeno, že majetkové právo je právem přirozeným.

Na str. 97. se dí: „Všechn pokrok způsobila věda“. Což ohromné zásluhy církve o kulturu — toť nic? Z mužů našich nejmenován ani na př. Mendel, Diviš, Křižkovský, Koehler, Pospíšil atd. . . Jak může věda i zhoubně působit, píše na př. Šalda ve Tvorbě I., 3.: „Věda dovede zabit všecku radostivost, zotro-

čuje, zbrutalisuje, zevšedňuje . . ." Válka to ukázala.

Na str. 101. se vyhlašuje polytheismus za první náboženství, jež prý vzniklo z neporozumění sil a úkazů. Teprve prý Kristus začal hlásat jednobožství! Pešek dí, že již Israelité opustili mnohobožství. Tak si učebnice odporují. Jaký chaos! Všecka náboženství jsou prý stejná. (Citovány Macharovy „Tři prsteny“.) „Každé (!) náboženství je pravé“. (Str. 102.) Jaký to nesmysl! „Ke kterému náboženství **přestoupím?**“ „Hlasatelé víry hledí lidi ovládnouti a pomocí jich se dostat k blahobytu. Toť klerikalismus“. Proč dnes tak málo hoši jdou na kněze, je-li u kněží takový „blahobyť“. Tak se smí ve škole štvát? Na str. 103.: „Křesťanství (? snad lidé) se stále odkloňovalo od zásad zakladatele. Hus a Luther se snažili opravit (?) pokleslé křesťanství (tedy víru?). Reformace zachránila křesťanství před úplným rozkladem“. Tedy Hus a Luther jsou nad Krista? A což těch 150 protestantských, 70 pravoslavných a 20 husitských sekt? A co rozklad dnešní československé církve? A sv. František, Bernard, Norbert, Bruno — to nebyli reformatoři — ti praví?!

Na str. 151. se velebí nejvíce strana národně-demokratická, že ona slouží celému národu, — Lidová prý hájí zájmy církve. Což nemá lidová strana všestavovský, reformně sociální program?! Strana národně-

demokratická se okatě odporučuje. To je ne-
utralita a snášelivost?

Na str. 155. je událost ze studentského
života pana presidenta, jak nechtěl k zpovědi.
Takové zatahování osobnosti hlavy státu je
jistě hodno odsouzení. Byl tehdy Masaryk
presidentem? Což, začnou-li žáci vzpouru
proti učitelům?!

Na str. 164. je: „Kdo nevěřil, čemu církvev
učila, odsouzen. Nesměl věřiti, co by chtěl“.
A což pálení, vraždění od Husitů, tyranie Hu-
genottů, Kalvína, Cromwella, Pombala, ukrut-
nosti protestantů v Irsku, Dánsku, v Rusku
— to vše nic? Bl. Jan Sarkander mučený
32 dní — je nic? Což správně, aby si každý
věřil, co chce? Snad, že $2 \times 2 = 5$? Ve
středověku prý nepečováno o vzdělání
žen (str. 178.). Neví Svačina o vzdělaných
ženách, středověku: Colonně, o filosofce
Piskopii, Dodoně, Rosvitě, jež psala dramata,
Angele Merici, o domech Sester, o Hilde-
gardě († 1179), jež napsala 9 knih o silách
přírodních, o Herradě, jež zakládala školy
v zahradách? Klášter Wessonbrun dostal
za bibli, pořízenou od sestry Diemuthové
(† 1130) statek. Neví učitel Svačina, že
v Praze u sv. Jiří byla dívčí škola? Jak
studoval dějiny školství? Církev se starala
o vzdělání, ale starejte se Vy o lepší sebe-
vzdělání! „Myšlenky Husovy staly prý se
majetkem v šeho lidstva“ (str. 182.). „Hus
první hlásal právo na svobodu přesvědčení“.

Zatím kázal, aby páni nutili do chrámu, a kacíři aby byli na hrdle trestáni. Za svobodu víry umřelo před Husem miliony mučovníků. Vědí někde v Číně, v Africe o Husovi?

Patří to vše do Obč. nauky? Jaké to zatemňování ubohý chdětí! Věru, toť vrchol popřevratového běsnění protikatolického. Chceme a to pravíme pokoj, pořádek, pravdu a právo.

Kniha Svačinova nemá schválení ministerstva. Jak se tedy smí z ní zadávat, čísti a od dětí žádat, aby si jí kupovali! Což si smí již ve škole dělat každý, co chce?! Je již nanejvýš třeba, aby naše školství bylo uvedeno do kolejí skutečné vědy a pravdy!

Nezdolali nás terorem, ani násilím, chtějí nás zdolati školou. Hlavní péči třeba věnovati škole.

Žákům je nabízen dějepis od *Jíla*. Sv. Jan N. dle něho nežil. Sv. Václav a Vojtěch nebyli svatí. Člověk se vyvinul z opice. Čeští bratři, husité a pohani byli nejlepší, katolíci špatní. Nelze trpět, aby takové knihy byly doporučovány. Proti knize — knihu! Kupujte dětem dějepis od *Olivy* nebo *Hanzelky*.

D O S L O V.

Probral jsem 30 učebnic. Práce to velká a dlouhodobá. Kéž není nadarmo! Jak vidno, obsahují učebnice na sta urážek naší víry. Věru jímá nás úžas, že si to vše až dosud dali katolíci líbit! Není článku víry, jímž by v učebnicích nebylo otřeseno. Církev všeobecně líčena jako tyranka a dobré zjevy její pomínuty. Na př. Inocenc XI. vzkázal Ludvíku XIV.: „Jinověrci mají býti do církve přivedeni za ruku, ne za vlasy přitaženi“. Jak papeži byli utiskováni, o tom nikde ničeho. Všemi zlořády církev přímo vina nebyla. Nikde slova vysvětlení poměrů. Renaissance však vynášena, ač Menzel a Körting nám její četné stinné stránky dokázali. (Antika, Pohunek 8 — 10.) Cíl člověka se klade jen na zemi. Foerster dí: „To rozkládá mravní nadšení a popichuje touhu po požitku“. Tedy špatný to způsob výchovy naší mládeže, naděje budoucnosti. Nikde řeči, jakým mohutným kulturním činitelem byla katolická církev. Na př. co škol založil Strossmayer! Časopis „Savremnik“ líčí, ač nekatolický, že Františkán Andrej Miašič († 1710) byl první charvatský lidový básník, líčí, jak se řád chudého Františka zasloužil v Charvatsku o hudbu a malířství! Nikde nic, že v Tridentě usneseno na 30 reformních výnosů, ale též nic,

že luterství utužilo poddanství a mravní nevázanost zvýšilo. Sám protestant dr. Breynig napsal v Tagu r. 1914, č. 130: „Vše největší v životě národa německého kotví v době předreformační. Bylo to neporušené mládí národa. Němci se mají snažit, aby jí porozuměli“. Neplatí to i pro naše dějiny! Na př. biskup Khuen zřídil seminář pro učitele v Olomouci. Že již před odpadlíkem Trubarem u Slovinců jsou památky literární z 11. století, zase ničeho nezmíněno. Co činil na př. Ferdinand II. z vlastní iniciativy, přičítá se církvi, ač v radě cís. žádný jezuita nezasedal. Stále jen o svobodě a volnosti se žactvu mluví, ač má myslet i a věřit, co zjevil Bůh, co pravda. O velkolepé kulturní práci misionářů nic. Vráz píše: „Jesuité Richter a Fritz chránili Indiány, učili řemeslům, Fritz založil 40 osad, Ferrer civilisoval 6.500 Indiánů. (Na přič. rov. Amer. 571 a 1296.)

Naše škola je husitsko-protestantsko nevěrecká. Učí, jakoby ve školách byli samé husitské děti.

Nutno tedy zříditi permanentní komisi, jež by učebnice všechny prouzkoumala co nejdůkladněji a dále sledovala. Musí si práci rozdělit. Jedni prozkoumají knihy škol obecn., jiní občanských, jiní středních a učitelských ústavů. Jedni dějepisy, jiní čítanky, jiní přírodopisy, psychologie, logiky, jiní Rukověti atd. Katoličtí učitelé a řády mužské i ženské

a naše arcibiskupské ústavy musejí pomoci. Každý kněz, zvláště katecheti musejí obsah a chyby učebnic znáti a je žákům vysvětliti. Mají na to právo, poněvadž se to týká náboženství. Nemusejí přímo učebnice jmenovati. Mohou říci, že se tyto věci tisknou, mluví, aneb, že žáci snad tyto věci budou čísti. Minist. rozhodnutí ze dne 6. prosince 1919, číslo 57743 na okr. radu v N. Brodě dí: „Výklady katechetů a učitelů mohou býti od textů značně odchylné. Omezovat svobodu, že se nesmí od textu uchýliti, je velmi povážlivo. Nutno ponechati svědomí učitelů, jak dějinnou pravdu pojímají a vykládají, avšak nutno žádati, aby ji učitelé objektivně vykládali“. Lid a rodičové musejí býti o učebnicích uvědoměni a poučeni. Učebnice jsou historicky, didakticky, pedagogicky, metodicky a vědecky nesprávné a tendenční. To se děje v státě demokratickém. § 121. ústavy zaručuje svobodu, a žákům vnucovány názory protikatolické. § 14. na ochranu republiky nařizuje i ochranu víry, ale žáci o ni olupováni. Výnosy Šusty a Šrobara prohlašují, že naše škola musí býti neutrální, a zatím je nad pomyslení stranická. Minist. výnos ze dne 14. února 1919 žádá šetření náboženských citů, ale škola a samy schválené učebnice je šlapou a dávají přímo učitelé sankci vyučovat a vychovávat k náboženské nenávisti a katolickou víru napadati. S jakými předsudky vyjdou žáci ze škol!

Via facti se zavádí do škol husitství, nevěra a sektářství. Náš nejdůstojnější episkopát, naše prozíravá delegace a lid musejí zjednatí nápravu jako v Belgii, Francii a v Holandsku. Nové učebnice si musíme pořídit sami i vydat. Musejí býti proniknuty duchem republikánským a katolickým a vědecky důkladny. Škola státní se musí chovat k vyznání našemu taktně. Třeba si všímat i časopisů studentských a dětských: Vůdce dorostu, (jenž v jednom čísle napadl list pastýřský), a Kohoutku. Nový lid se šíří u žactva, čehož nesmíme trpěti. Postupujme jednotně, nekritisujme, ale dělejme každý, seč jsme. Proberme důkladně ve škole zvláště: o původu náboženství, o původním náboženství, o božství Páně, známky církve, o primátu a věčnosti, o Bílé Hoře, o Husovi, o ovoci husitství: náboženském, kulturním a mravním, o agnosticizmu, o Římu a českém národě, o našich světcích, o zásluhách církve, o Temnu, inkvisici, o zednářích, o racionalismu, o poměru církve a státu, o odpustcích, o středověku, o materialismu, o protestantismu, o Koniášovi a katolické reformaci atd. Tyto věci, zvláště na škole střední musejí katecheti jasně a důkladně probrati. Knihy probrané jsou založeny, jak doznalo Národní Osvobození v červnu 1925 na nihilismu a relativismu. Jsou ještě čítanky, Květy a Ráno, od minist. nakladatelství skvěle vypravené, jež třeba prohlédnouti. Co obsahují Pří-

ručky, Cahovy, Novotného, Bláhy, Keprta, Jenneho, Svačiny a Dejmka, přesahuje meze. Z nich učitelé čerpají a dávají opisovat a diktují. Oldra Novotný na příklad zesměšňuje víru v Boha, modlení, kostel (26, 59, 63, 67), cituje Zář, Nový lid, Rovnost, federuje Armádu spásy (141), Vánoce a Velikonoce odvozuje z pohanství, zesměšňuje Dušičky, (I., 68) kněze nazývá hrabivci (173), ironisuje obrazy a křesťanský pozdrav (79, 89). Tento spis Novotného, Národní výchova a občanská nauka, odporučil Věstník minist. osvěty. Bláha nazývá svědomí „ssedlinou minulosti“. (Základy mravnosti.) Mravnost prý nepochází z vyššího zákona, Jesuité prý učili: „Účel světí prostředky“ atd... Nutny jsou vzdělávací kursy pro katol. učitele a řehole. Též Orlu a Omladině nutno o svrchu zmíněných tématech přednáseti. Nejvyšší čas záplavě učiniti hráz a rázně zjednat nápravu. Jaká mládež, taková bude budoucnost. Nechceme ve škole ani panovat, ani poroučet. Chceme, aby ve škole kraloval Kristus.

O B S A H.

	<i>Stránka</i>
Úvod	5
Učebnice a příručky	6
<i>Ertl</i> , Rukověť. — <i>Dr. Fr. Novák</i> , Dějiny. — <i>Šembera-Brdlík</i> , Dějiny. — Dějepis <i>Gebaurové-Jiráka III.</i> — Pedagogiky: <i>Švadlenkova, Adámkova a Fakhounova</i> . — Přírodopis <i>dra. Davida</i> . — Dnešní názor o původu lidstva, <i>dr. Schacherl</i> . — Z minulosti a přítomnosti, <i>Keprt</i> . — <i>Jursova</i> čítanka. I. — Dějepis <i>Gebaurové I.</i> — Čítanka <i>Mužíkova</i> , „Květen“. — <i>Flos</i> , Čítanka. — <i>Dr. Nikolau</i> , Zeměpis. — <i>Dr. Krejčí</i> , Logika a Psychologie. — <i>Dr. Kádner</i> , Dějiny pedagogiky.	
Učebnice dějin na středních školách . . .	52
<i>Dr. Pešek</i> , Má vlast, Z domova a ciziny II. a III. — <i>Dr. Pekař</i> , Vlastivěda. — <i>Bidlo-Hýbl-Šusta</i> , Všeob. Dějepis III., I., Střední a nový věk. — Občanská nauka, <i>Svačina</i> . — Dějepis <i>Jíla</i> .	
Doslov	101
Reformace. Misionáři. Návrhy. Příručky <i>Novotného</i> a <i>Bláhy</i> .	